БҮХЫ ОРОНУУДАЙ ПРОЛЕТАРИНАР, НЭГЭДЭГТЫ!

Бурят Үнэн

№ 270 (8795) НОЯБРИИН 16 ВОСКРЕСЕНИ 1958 он

КПСС-эй Бурядай обкомой, Улан-Удын горкомой, Бурядай АССР-эй Верховно Соведэй орган.

Сэн 20 мүнгэн

Агууехэ Эхэ оромнай үүсхэн зохёохы хүсэнэйнгөө бүри түгэс һалбаран дэбжэжэ байһан үедэ оршожо байхадаа коммунизмын замаар этигэл найдабаритайгаар урагшаа эрид шиидэнги дабшажа ябана.

(КПСС-эй XXI съезд дээрэ нүхэр Н. С. Хрущевой хэхэ элидхэлэй Тезисүүдһээ).

1959—1965 ОНУУДТА СССР-эй АРАДАЙ АЖАХЫЕ ХҮГЖӨӨХЭ ДААБАРИТА ТООНУУД*)

(КПСС-эй XXI съезд дээрэ нүхэр Н. С. ХРУЩЕВОЙ хэхэ элидхэлэй Тезисүүд)

II. 1959—1965 онуудта СССР-эй арадай ажахые хүгжөөхэ талаар гол зорилгонууд

…элжэ байһан предприятинуудай эдеэ хоолой …бүри ехээр буйлуулжа гаргахын тулада тэдэ…үсэн бүтээсэ ехэтэйгээр, хүсэдөөр хэрэглэгдэхэ, …жэлэй турша соо предприятинууд жэгдэ һай…хангагдажа хүдэлгэгдэхэ, үйлэдбэридэ шэнэ тех…и, механизаци болон автоматизаци үргэнөөр хэ…гдэхэ байна. Мүн түүхэй эд хүсэд һайнаар хэ…жэ, бэлэн продукци бүтээжэ гаргалга дээшэ…гдэхэ, үйлэдбэриин гарза болон үлэгдэл гарал…а болгогдохо байна. Эдеэ хоолой зүйл хадагал…нодильнигуудай хэмжээн промышленностьда, …даа наймаанда гурба шахуу дахин нэмэхэ.

…өө ажахын түүхэй эдүүдэй нилээд горьтой ху…үрэнэй хүнгэн промышленностиин предприяти…а ондоо тээгүүр буйлуулагдадаг байһые хараа…бан, хилээмэ бариха, колбаса хэхэ, мяханай ха…абрикат гаргаха, тоһо нилүүлхэ, сыр, ээзгэй ша… овощиин болон үрэ жэмэсэй консервэ хэхэ, …ал болон эдеэ хоолой бусад продуктнуудые буй…а гаргаха предприятинуудые колхоз, совхозуу…олон эд хэрэглэгшэдэй кооперациин хүсөөр бүри …баридаг болохо шухала. Колхозуудай олзо до… ехэ боложо, тэндэ товарна продукци үйлэдбэ…н дээшэлжэ байһан дээрэһээ тус тус колхозууд…өө ажахын продукт буйлуулха предприятинуу…арихатаяа хамта, колхоз хоорондын консервын …үдые, пекарнинуудые, колбасагай, мяха, һү, … болон үрэ жэмэс буйлуулдаг бусад предприя…дые барихын тулада хэдэн колхозуудай мүнгэн … нэгэдүүлхэ ябадал үргэнөөр хэрэглэхэ шухала. …адаа мүнөө үеын техникэ болон үйлэдбэриин …оги хэрэглэдэг бүри томо предприятинуудые ба…арга олгохо байна.

…Гэр доторой хэрэгсэлнүүдые үйлэдбэрилгэ. Ажа…лда хэрэгтэй зүйлнүүдые, тэрэшэлэн эхэнэрнүү…эр доторой ажал хүдэлмэри хүнгэдхэжэ үгэдэг …а болон приборнуудые үйлэдбэрилгэ 2 дахин …оложо, 1965 ондо 88 миллиард хүрэтэр түхэриг…гэгдэхэ байна. Мебель, гэр дотор хэрэглэгдэхэ …ой машина, холодильник, хубсаһа угаадаг ма…амһарта угаадаг машина, радиоприёмник, ра… болон телевизор, час, велосипед, мотоцикл, мо…лер, фотоаппарат болон гэрэй электрическэ при…үдые үйлэдбэрилгэ горьтойгоор дээшэлхэ байна. …имол материалнуудай промышленностиие хүг…нэй ашаар ажабайдалда, ажахыда хэрэглэгдэ…лнүүд олоор үйлэдбэрилэгдэдэг болохо.

…дай хэрэглэлэй эд бараа үйлэдбэрилгые сааша… дээшэлүүлхэ, ажалшадые ажаһуудалай талаар …гые һайжаруулха хэрэгтэ нютагай болон коо…вна промышленностиин предприятинууд горь…үргэ дүүргэхэ байна. Эдэ предприятинууд нюта…үхэй эд бүри үргэнөөр хэрэглэхэ, үйлэдбэриин …э болон технологи нарижуулха, тиигэжэ улам …нзын эд бараа, бүри һайн шанартайгаар бүтээ…гаха ёһотой.

В. Үйлэдбэрие комплексноор оньһожоруулга, автоматизацилга. …мышленностиие тусхай мэргэжэлтэй, хамжан үйлэдбэрилдэг болгохо

Үйлэдбэриин хүдэлмэриие комплексноор онь…руулга болон автоматизацилга арадай ажахыда …ческэ дэбжэлтэ саашадаа туйлалгые хангаха, …й үндэһөөр ажалай бүтээсые шэнээр дээшэ…э, продукциин өөрынь үные химдаруулха, шана… һайжаруулха гол шухала, шиидхэхы арга мүн …о.

…мышленностиин бүхы һалбаринуудта, тран…а, хэлхеэ холбооной предприятинуудта үйлэд… автоматизацилха хүдэлмэри хэгдэнэ. Манай …шленность, хамагай түрүүндэ, энергетикэ, хара …урги болон машина бүтээлгэдэ автоматизаци …хэ талаар зарим амжалта туйлаа. Химическэ … шанаржуулдаг, нүүрһэнэй, хүнгэн болон эдеэ … промышленностьда, хэдэ хэдэн бусад һалбари… автоматическаар залан хүдэлгэхэ, холоһоо …эрилхэ зарим системэнүүд хэрэглэгдэнэ.

…шина бүтээлгые оньһожоруулхын болон автома…лхын тулада үшөө ехэ хүдэлмэри хэхэ шухала …Машина бүтээлгэдэ хүдэлмэришэдэй хүсэ гар…а мүнөө хүрэтэр бүхы хүдэлмэриин сагай ха… хүрэтэр эзэлдэг байна. Промышленностиин …һалбарида, хүдөө ажахыда ашаа шэрэлгын, …а-буулгалгын хүдэлмэриие оньһожоруулха хэ… Үйлэдбэриие комплексноор оньһожоруулгые …жэлнүүдтэ түгэсхэхэ гээшэ гол зорилго болоно. …тус агрегадуудые, установконуудые автомати…аһаа комплексно автоматизацида орожо, це…технологическа процессүүд болон предприяти…е хүсэдөөр автоматизацилха шухала болоо.

…олгын техникэдэ амжагдаһан туйлалтанууд үй…иин процессүүдые автоматизацилха талаар …ехэ хараа зам нээжэ үгэнэ. Үйлэдбэриин про…үдые хүтэлбэрилхын тулада мүнөө үеын тоолол…ашинануудые хэрэглэлгэ технологическа про…дые автоматическаар шэлэн оложо, тааруугаар …хэ арга олгоно.

…мышленностиин бүхы һалбаринуудые автома…лха хүдэлмэриин юрэнхы программые бэелүүл… хамта, табин туршалгын-жэшээтэ предприяти…лхаар хараалагдаа. Тэдэ предприятинуудта …ексно автоматизациин эгээн шэнэ схемэнүүд …гдэхэ юм.

Промышленностиие тусхай мэргэжэлтэй, хам…йлэдбэрилдэг болгохо ажалда оруулха талаар ехэ хэмжээ-ябуулганууд даабарита тоонуудаар хараалагдаа:

— предприятинуудые тусхай мэргэжэлдэ оруулха, хамжажа ажаллалгые һайжаруулха, үлүү шэрэлгэнүүдые зайсуулха ябадалай шухала байһые хараадаа абан, байгаалиин баялигые эгээн һайнаар ашаглажа, экономическа районуудые саашадань комплексноор хүгжөөхэ;

— ашаглагдажа байһан предприятинуудай үйлэдбэриин хүсэ хэрэглэлгые горьтойгоор һайжаруулха;

— гансахан промышленностьда бэшэ, мүн арадай ажахын бусад һалбаринуудта: транспортда, барилгада, заһабарилгын болон бусад хүдэлмэриин талаар тусхай мэргэжэлдэ орохо ябадал бэелүүлхэ хэрэгтэй.

Шудхалгын үйлэдбэридэ, юумэ хэбтэ сохилгодо технологиие һайжаруулха хэрэгтэ ехэ анхарал хандуулха, машина бүтээлгэдэ нарин шудхалгын аргануудые али болохоор нарижуулан хүгжөөхэ шухала. Хүдэлжэ байһан предприятинуудые тусхай мэргэжэлдэ оруулха хэрэг һайжаруулжа, тэдэниие һэльбэн шэнэдхэжэ, мүн машина бүтээлгын бэлэдхэлэй базые саашадань хүгжөөхэ гэжэ даабарита тоонуудай проектээр хараалагдана. Энээниие туйлахын тулада шудхалга, дабтаһан түмэр болон хэбтэ сохиһон түмэр давлени доро үйлэдбэрилжэ гаргаха 75—80 томо, тусхай мэргэжэлтэй цехүүд болон заводуудые шэнээр барижа, 1965 ондо тусхай мэргэжэлтэй предприятинуудай хүсые: шэрэм хайлуулгаар—14,7 миллион тонно хүрэтэр, булад хайлуулгаар—4 миллион тонно хүрэтэр, дабтаһан түмэрөөр—1,6 миллион тонно хүрэтэр, хэбтэ сохиһон түмэрөөр —3,8 миллион тонно хүрэтэр нэмээхэ. Шудхалгын түхеэрэлгэ бүтээдэг тусхай мэргэжэлэй заводуудай хүсэн 4 үлүүтэй дахин нэмээгдэхэ байна. Нарин нягта шудхалга хэхэ түхеэрэлгэнүүдые үйлэдбэрилгэ эмхидхэгдэхээр хараалагданхай.

Олоор хэрэглэгдэдэг продукци—юрын редуктор, металл болбосоруулдаг зэр зэмсэг, метиз, электрод, фитинг, промышленна арматура болон бусад зүйлнүүдые үйлэдбэрилхэ тусхай мэргэжэлтэй предприятинуудые горьтойгоор үргэдхэхэ, тэрэшэлэн имэ зүйлнүүдые үсөөншэг тоотой предприятинуудта бүтээдэг байха гэжэ хараалагдаа.

Автомобиль бүтээлгэдэ, трактор бүтээлгэдэ, хүдөө ажахын машина бүтээлгэдэ, хүндэ, барилга-харгын машина бүтээлгэдэ адли түхэлэй продукциие эгээн лэ үсөөн тоотой заводуудта бүтээжэ гаргабал таарамжатай, адли түхэлтэй болон нормализованно агрегадууд, узелнууд болон детальнуудые тон олоор үйлэдбэрилжэ гаргаха арга хэрэглэн, үсөөн газарта бүтээжэ гаргалга эмхидхэхэ гэжэ хараалагдаһан байна. Патоной зохёоһон аргаар гагналгын хүдэлмэри үргэнөөр дэлгэрүүлхэ талаар ехэ хэмжээнүүд бэелүүлэгдэхээр хараалагдаһан байна. Элдэб орёо нарин түхэлтэй детальнууд болон зүйлнүүдые дурсагдаһан аргаар үйлэдбэрилгэ эмхидхэхэ шухала. Энэ хадаа шудхалгын, кузнечнэ болон металл болбосоруулдаг үйлэдбэридэ бүтээсэ багатай, хүшэр хүдэлмэри горьтойгоор хороохо арга олгохо байна.

13. Үйлэдбэриин процессүүдые комплексноор оньһожоруулһанай болон автоматизацилһанай, промышленностьда тусхай мэргэжэлдэ болон хамжаата ажалда оролгые хүгжөөһэнэй ашаар ерэхэ долоон жэлэй турша соо промышленностьда **ажалай бүтээсэ** нилээд дээшэлүүлэгдэхэ юм. Энэ хадаа үйлэдбэриие хүгжөөхэ, ажалшадай ажана байдал улам һайжаруулха шиидхэхы шанартай нүхэсэл мүн болоно.

1959—1965 онуудта промышленностьда ажалай бүтээсэ, нэгэ хүндэ абажа тоолобол, 45—50 процентээр дээшэлхээр хараалагдаа. Тиихэдэ хүдэлмэриин үдэрые богони болгоходо час соо бүтээжэ гаргадаг юумын хэмжээнэй дээшэлхэ байһаниинь хараада абтаха байна.

Техническэ нормо зохёолго ажалай бүтээсые саашадань дээшэлүүлхэ хэрэгтэ шухала удхашанартай. Хэдэ хэдэн предприятинуудта хуушарһан, бага нормонууд үшөөл хэрэглэгдэдэг байна. Техническэ талаарнь үндэһэлэн баримталагдаһан ажалай нормые эршэтэйгээр нэбтэрүүлхэ шухала. Хамһабариин хүшэр хүдэлмэри механизацилха хэрэгтэ, ажал болон салин хүлһэ эмхидхэлгын дутуунуудые зайсуулгада горьтой анхарал хандуулагдаха зэргэтэй.

14. Бүхы дээрээ үйлэдбэрилэн гаргагдахаар хараалагдаһан продукциин хэмжээндэ болон ажалай бүтээсын ургалтада тааралдуулан, 1959—1965 онуудта промышленна продукциин өөрынь үные сасуулагдамал сэнгээр тухайлхада 11,5 процентээр химдаруулхаар хараалагдаа.

***

1959—1965 онуудта социалистическэ промышленностиие хүгжөөхэ талаар хараалагдаһан асари ехэ программые бэелүүлгэдэ Арадай ажахын соведүүд шухала үүргэ дүүргэхэ байна. Арадай ажахын соведүүд хадаа шэнээр баригдаһан болон шэнэдхэн һэльбэгдэһэн предприятинуудай богонихон болзор соо эгээн лэ бүтээсэ ехэтэйгээр хүдэлдэг болохын тулада промышленностиие хүтэлбэрилхэ хэрэг саашадань һайжаруулха, капитальна барилгада һомологдоһон мүнгэн зөөри болон материальна зүйлнүүдые бүри тааруугаар ашаглаха ябадал хангаха уялгатай. Үйлэдбэриин шэнэ арга боломжонуудые элирүүлэн олохо талаар хүдэлмэришэд, инженер, технигүүдэй зохёохы үүсхэл болон эдэбхи хэшээлые үргэнөөр хүгжөөхэ, дэмжэхэ, мүн арадай ажахын бүхы һалбаринуудые дэбжээхын тулада эдэ арга боломжонуудые тон һайнаар хэрэглэдэг болохо, шэнэ техникэ, үйлэдбэриие оньһожоруулга болон автоматизацилгые оролдосотойгоор дэлгэрүүлхэ, түхеэрэлгэнүүдые нарижуулан заһаха, промышленностиие тусхай мэргэжэлтэй, хамжан үйлэдбэрилдэг болгохо, тиин эдэ бүгэдын ашаар ажалай бүтээсые таһалгаряагүй дээшэлүүлхэ шухала.

Баатарлиг хүдэлмэришэн ангиин, манай алдарта научно-техническэ интеллигенциин, бүхы совет арадай шэн зоригто ажал болон зохёохы эдэбхи үүсхэл хадаа 1959—1965 онуудта социалистическэ промышленностиие саашадань хүгжөөхэ талаар хараалагдаһан асари ехэ зорилгонуудые амжалтатайгаар дүүргэхэ арга нүхэсэл мүн болоно.

Социалистическэ хүдөө ажахын хүгжэлтэ

Һүүлэй жэлнүүдтэ бэелүүлэгдэһэн шухала экономическа болон политическэ хэмжээ-ябуулгануудай ашаар социалистическэ хүдөө ажахые хүгжөөхэ хэрэгтэ горьтой ехэ амжалтанууд туйлагдаа. Манай социалистическэ промышленность хүдөө ажахыгаа мүнөө үеын шэнэ машина болон механизмуудаар зэбсэгжүүлээ, минеральна үтэгжүүлгэ, хүдөө ажахын ургамалнуудай хоротод болон буртаг үбһэнтэй тэмсэхэ химическэ хэрэгсэлнүүдые ехээр гаргадаг болоо. Мүнөө үедэ колхоз, совхозууд һайн эрдэм мэргэжэлтэй олон хүдэлмэрилэгшэдтэй болонхой. Һүүлэй үедэ туйлай ехэ талмай дээрэ шэнэ, боро газар ашаглагдаа, орон доторхи тарилгын талмай нилээдгүй ехээр үргэдхэгдөө.

Ерэхэ долоон жэл соо ямар зорилго табигданаб гэхэдэ, эдеэ хоолой шухалын шухала зүйлнүүдээр арад зоной хэрэглэмжые хангахын, элдэб зүйлэй, һайн шанартай эдеэ хоолоор арад зониие элбэг дэлбэгээр хангахын тула, хүдөө ажахын продуктнуудые хэрэглэмжын талаар гүрэнэй бусад бүхы хэрэглэлые хангахын тула хүдөө ажахын түүхэй эдэй нөөсэ эрид шууд ехэдхэхэ зорилготойгоор хүдөө ажахын үйлэдбэриие хурдан түргэнөөр хүгжөөхэ ябадал болоно.

Хүдөө ажахые саашадань хүгжөөхэ талаар хараалагдажа байгаа түсэбэй бэелүүлэгдэхэ үедэ социалистическэ үйлэдбэриин харилсаанууд нарижуулан һайжаруулагдаха, социалистическэ зөөриин хоёр формо—колхозой болон ниитэ арадай формын илгаа бага болохо байна. Энэ хадаа колхозно байгуулалтые саашадань хүгжөөлгэдэ, үйлэдбэриин фонднуудай ургалтада, колхозуудай хубаагдадаггүй фонднуудай ехэ бололгодо, тэдэниие зүбөөр хэрэглэлгэдэ, промышленна, барилгын болон ажахын бусад предприятинуудые хамтааран эмхидхэлгэдэ, электростанци, харгы, уһалууриин болон намаг налхи хатаалгыч системэнүүдые, хүдөө ажахын продуктнуудые буйлуулха болон хадагалха предприятинуудые, һургуулинуудые, илангаяа интернат-һургуулинуудые, үндэр наһатайшуулай гэр байрануудые, больница болон клубуудые хамтааран барилгын талаар колхозууд хоорондын үйлэдбэриин барисаа холбоонуудые улам үргэдхэлгэдэ эли тодоор харагдаха юм.

Колхозно үйлэдбэриин хүгжэхэ тудам түрүү техникээр колхозуудай зэбсэгжэжэ, томохон ажахынууд болоод байһан үедэ, һайн эрдэм мэргэжэлтэй хүдэлмэрилэгшэдтэй болоод байһан мүнөөнэй эрхэ байдалда колхознигуудай материальна болон ажабайдалай эрилтэнүүд ниитын ажахыһаа улам бүри ехээр хангагдадаг болохо юм. Тиимэһээ колхознигуудай хубиин хамһабариин ажахы дам саашаа өөрынгөө удхашанар гээхэ ушартай.

Һүүлэй үеын турша соо социалистическэ хүдөө ажахыда нилээд ехэ үүргэ дүүргэдэг болоһон совхозууд зөөри хэрэгсэл болон ажал багаар гаргашалаад, хүдөө ажахын продуктнуудые ехээр абадаг болохын тула газар тарялангаа, техникэеэ эрхим һайнаар ашаглаха талаар колхозуудта үльгэр жэшээ харуулдаг социалистическэ ёһотой лэ предприятинууд болон саашадаашье хүгжэхэ байна. Совхозууд хадаа үйлэдбэриие хүтэлбэрилгэдэ эрэгтэй, эмэгтэй хүдэлмэришэдые сэхэ, бүри эдэбхитэйгээр хабаадуулха замаар хүгжөөгдэхэ юм.

Колхозно байгуулалтые хүгжөөлгэдэхи шэнэ шата, хүдөө ажахын үйлэдбэриие дэбжээлгэдэ совхозуудай дүүргэдэг үүргын дээшэлэлгэ хүдөө ажахын продуктнуудые түргэнөөр элбэг дэлбэг болгохо арга боломжо олгоно. Энэ хадаа коммунизмда шэлжэн оролгын шухалын шухала эрхэ нүхэсэлынь мүн болоно.

1. 1959—1965 онуудта СССР-эй арадай ажахые хүгжөөхэ даабарита тоонуудай проектын ёһоор имэ зорилго хараалагдана:

— долоон жэлэй эсэстэ жэл бүри 10—11 миллиард пүүд ороһо таряа хуряадаг болохын тула ороһо таряанай ажахые саашадань дэбжээн хүгжөөхэ;

— 1965 ондо техническэ гол шухала ургамалнуудай үйлэдбэрилгые имэ хэмжээндэ хүрэтэр ехэдхэхэ гэбэл: хлопок-сырец — 5,7—6,1 миллион тонно хүрэтэр гэхэ гү, али 1957 онойхидо орходоо 35—45 процентээр ехэдхэхэ, сахарай свёкло — 70—78 миллион тонно хүрэтэр гэхэ гү, али 1,8—2 дахин ехэдхэхэ, тоһолиг ургамалнуудай үрэһэ—багсаахада, 5,5 миллион тонно хүрэтэр гэхэ гү, али 70 процентээр ехэдхэхэ, лён-волокно — 580 мянган тонно хүрэтэр гэхэ гү, али 1957 онойхиһоо 32 процентээр ехэдхэхэ;

— хэрбээ 1957 ондо 88 миллион тонно хартаабха хуряагдаһан байгаа һаа, 1965 ондо хартаабхын валовой суглуулга, багсаахада, 147 миллион тонно хүрэтэр ехэдхэгдэхэ;

— арад зоной хэрэглэмжые дүүрэнээр хангажа шадаха хэмжээнэй овощь ургуулан абадаг болохо;

— долоон жэлэй турша соо үрэ жэмэсэй үйлэдбэрилгые хоёр дахинһаа бага бэшээр, виноград — 4 дахинһаа бага бэшээр ехэ болгохо;

— 1958 онойхитой сасуулхада, 1965 ондо мал ажалай гол шухала продуктнуудые үйлэдбэрилгэ эды шэнээнээр ехэ болохо гэбэл: мяха — 16 миллион тонноһоо бага бэшээр гэхэ гү, али 2 дахин ехэдхэхэ; һү — 100—105 миллион тонно хүрэтэр гэхэ гү, али 1,7 —1,8 дахин ехэдхэхэ; ноһо — багсаахада 548 мянган тонно хүрэтэр гэхэ гү, али 1,7 дахин ехэдхэхэ, үндэгэ — 37 миллиард хүрэтэр гэхэ гү, али 1,6 дахин ехэдхэхэ.

1958 онойхитой жэшэбэл, 1965 ондо хүдөө ажахын валовой продукциин хэмжээн бүхы дээрээ 1,7 дахин ехэ болохо юм.

Хүдөө ажахын үйлэдбэриин гол шухала зөөри хэрэгсэл бологшо газар тарялан хадаа ерэхэ долоон жэл соо эрид һайнаар ашаглагдахаар хараалагдана. Хүдөө ажахын эдлүүриин газарай 100 гектар бүриһөө 1965 ондо хүдөө ажахын гол шухала продуктнуудые абалга нилээдгүй ехээр дээшэлжэ, США-гэй хүдөө ажахын эдлүүриин газарай 100 гектар бүриһөө абтадаг эдэ продуктнуудай мүнөө үеын үйлэдбэрилгые холо үлүү гараха юм. Энэ хадаа имэ тоо баримтануудаар гэршэлэгдэнэ:

	Хүдөө ажахын эдлүүриин газарай 100 гектар бүридэ (центнерээр)	
	СССР 1965 он	США 1957 он
Ороһо таряан	329—360	280
Хартаабха	294	19
Сахар	18,5—20	4,1
Мяхан	32	29
Һүн	200—210	101
Ноһон	1,1	0,2

2. Тарян ажал. Ерэхэ долоон жэл соо тарян ажалһаа продукци абалга саашадаа хурдан түргэнөөр хүгжөөгдэхөөр хараалагдана. Шэнэ, боро газар ашаглаха, хүдөө ажахые тон шэнэ техникээр зэбсэгжүүлхэ болон тэрэниие һайн эрдэм мэргэжэлтэй хүдэлмэришэдөөр хангаха талаар партиин хүтэлбэри доро совет арадай ехэ хүдэлмэри хээд байһан мүнөө үедэ, үрэһэ хүрэнгын хэрэгэй нилээдгүй һайжараад байхада, химическэ үтэгжүүлгэ ехээр үйлэдбэрилдэг боложо байхада хүдөө ажахын бүхы ургамалнуудай ургасые дээшэлүүлхэ гэһэн арадай ажахын шухалын шухала зорилго эрид хурсаар табигдаад байна.

Хүдөө ажахын бүхы үйлэдбэриин үндэһэ һуури бологшо ороһо тарянай үйлэдбэрилгые бүхы хэмжээгээр ехэ болголго тарян ажалые хүгжөөхэ хэрэгтэхи гол хараа шугам ерээдүйн үе соо урдынхяараал табигдаха юм. Сибириин, Уралай, Поволжиин, Казахай ССР-эй, тэрэшэлэн Украинын ССР-эй, Хойто Кавказай, РСФСР-эй хара хүрьһэтэ түбэй нютагуудай колхоз, совхозууд урдынхидаал адляар худалдагдаха ороһо таряа үйлэдбэрилдэг гол районууд байха юм. Мүн ороһо тарянай ажахы хүгжөөхэтээ хамта, тэдэнэр техническэ ургамалнуудые үйлэдбэрилгээ нилээд үргэдхэхэ, ашаг шэмэ ехэтэй мал ажал хүгжөөхэ байна. РСФСР-эй хара хүрьһэтэ бэшэ областьнуудта, тэрэшэлэн Белоруссн, Литва, Латви болон Эстонидо ороһо тарянай ургасые болон валовой суглуулгые дээшэлүүлһэнэй ашаар тэндэхи колхоз, совхозууд ороһо таряагаа өөһэдынгөө эдеэ хоол болон малай тэжээлдэ гаргашалха байна.

Ороһо таряа үйлэдбэрилгээ дээшэлүүлхэтээ хамта, тэрэнэй шанарыень һайжаруулха ябадал туйлаха шухала. Тиихэдээ онсо һайн хатуу шэниисэ, эрхим сортын гэршүүхэ, зернобобово ургамалнуудые үйлэдбэрилгэдэ онсо анхарал хандуулагдаха ёһотой.

Уралай болон Сибириин газар нютагуудта, тэрэшэлэн Казахай ССР-тэ наран сэсэгэй, тоһолиг лёной болон тоһолиг бусад ургамалнуудай тарилгын талмайе үргэдхэхэ, ургасыень нилээд ехээр дээшэлүүлхэ шухала. Украинын, Молдавиин районуудта, Хойто Кавказда, Поволжидо болон РСФСР-эй хара хүрьһэтэ түбэй газар нютагуудта наран сэсэгэй ургасые дээшэлүүлгэдэ онсо анхарал хандуулагдаха ёһотой.

Томо городууд болон промышленна центрнүүдэй шадар оршодог газар нютагуудтахи тусхай мэргэжэһэн совхозууд гол тулэб хартаабха болон овощь үйлэдбэрилхэ зэргэтэй. Энээнэй түлөө нэн түрүүн уһалиг болон уһалагдадаг газар, торфоор элбэг аад, хатаагдаһан газар хэрэглэхэ шухала.

Хүдөө ажахын бүхы ургамалнуудай үндэр, тогтууритай ургаса абахын, продукциин валовой суглуулгые хараалһан хэмжээндэ хүргэхын тула ороной экономическа газар нютагууд бүхэнэй, ажахы бүхэнэй эрхэ байдалда таарамжатай, эрдэм ухаанай талаар шэнжэлэн шалгагдаһан газар тарялангай системэ нэбтэрүүлхэ, хүдөө ажахын үйлэдбэриие саашадань мэргэжүүлхэ болон һайнаар хубаарилан хүгжөөхэ, эрдэм ухаанай болон түрүү дүй дүршэлэй туйлалтануудые үргэнөөр хэрэглэхэ шухала. Хүдөө ажахые зүб системээр эрхилхэ хэрэг үйлэдбэридэ нэбтэрүүлгые гүрэн түрын удхашанартай шухала хэрэг гэжэ тоолохо хэрэгтэй.

Ерэхэ долоон жэл соо колхоз, совхоз бүхэнэй үйлэдбэриин һалбаринуудай шэглэл тодорхойлдог, тэдэниие һайнаар тааруулан хүгжөөдэг, ажахыгаа эрхилэлгын шухалын шухала хуби болодог зүб севооборотуудые байгуулха, газараа зүбөөр элдүүрилхэ, хүдөө ажахын бүхы ургамалнуудые сортовой үрэһэ хүрэнгөөр тариха шухала.

Хлопок таридаг нютагуудта уһалагдадаг газарай талмайе үргэдхэхэ, баруун-хойто болон баруун районуудта уһалуури хэхэ, тэрэшэлэн уһагүй ба бага уһатай бэлшээринүүдые уһалха хүдэлмэри саашадаашье үргэлжэлүүлэгдэхээр хараалагдана.

СССР-эй арадай ажахые хүгжөөхэ даабарита тоонуудай хараалһанай ёһоор, 1965 ондо хүдөө ажахыда 31 миллион тонно хүрэтэр минеральна үтэгжүүлгэ үгтэхэ, харин 1958 ондо 10,3 миллион тонно эльгээгдэһэн байгаа. Тэрэшэлэн органическа үтэгжүүлгэ ехээр суглуулан тарааха, шороб, хужарлиг хүрьһэ хубилган шанаржуулга хэрэглэхэ шухала.

Химическэ промышленностиие хурдан түргэнөөр

(Үргэлжэлэлынь 2-дохи нюурта)

*) …ргэлжэлэл. Эхиниинь манай газетын үсэглэдэрэй …о.

1959—1965 ОНУУДТА СССР-эй АРАДАЙ АЖАХЫЕ ХҮГЖӨӨХЭ ДААБАРИТА ТООНУУД

(КПСС-эй XXI съезд дээрэ нүхэр Н. С. ХРУЩЕВОЙ хэхэ элидхэлэй Тезисүүд)

(Үргэлжэлэл)

хүгжөөһэнэй ашаар ерэхэ долоон жэл соо хүдөө ажахын ургамалнуудые элдэб хорхой хоротонһоо болон үбшэнһөө хамгаалгые һайжаруулхада, буртаг үбһэнтэй тэмсэхэдэ таатай зохид эрхэ байдал байгуулагдана. Энэ хадаа хүдөө ажахын ургамалнуудай ургаса ехээр абадаг болохо хэрэгтэ нэмэри боложо үгэнэ.

3. Мал ажал. Мал ажалай талаар ерэхэ долоон жэл соо мяха, һү, үндэгэ болон нооһо ехээр үйлэдбэрилэн абалга гол шухала зорилго болоно.. Хэрбээ 1952—1958 онуудта мяха абалга жэл соо дунда зэргээр (багсаан тоолоходо) 500 мянган тонноор ехэ болодог байгаа һаа, харин 1959—1965 онуудта тэрэмнай нэгэ миллион 100 мянга гаран тонноор ехэ болохо, тэдэл онуудта 3,1 миллион тонно һүн һаагдаһан байгаа һаа, долоон жэлэй турша соо 5,9—6,6 миллион тонноор ехэ болохо, нооһон — 18 мянган тонно байгаа һаа, 33 мянган тонноор ехэ болохо юм. Колхозуудта үнеэн бүриһөө һаагдадаг һүн 2600 килограмм хүрэтэр дээшэлхэ.

Энээнтэй хамта бүхы түрэлэй малай болон шубуунай тоо толгойе эрид шууд олошоруулгые хангаха шухала. Адуу малай тоо толгойн жэл бүриин ургалта 1952—1958 онуудайхида орходоо 1959—1965 онуудта эбэртэ бодо малай талаар 3,2 дахин, тэрэ тоодо үнеэдэй талаар — 2,2 дахин, хонидой талаар — 2 дахин шахуу дээшэлхэ.

Түрүүшын жэлнүүдтэ мяха ехээр абадаг болохо зорилго гол түлэб гахай, шубуу үсхэбэрилһэнэй ашаар шиидхэгдэхэ байна. Удаадахи үе соонь эбэртэ бодо малай, хонидой тоо толгойн олошорходо, үхэрэй болон хониной мяха үйлэдбэрилгэ нилээдгүй ехээр дээшэлхэ юм.

Адуу малай ашаг шэмыень дээшэлүүлхын тула племенной хэрэг эмхидхэлгые һайжаруулха, колхоз, совхозуудта үүлтэртэ малай тоо толгойе олошоруулха, искусственна аргаар үрэжүүлхын тула ашаг шэмэ ехээр үгэдэг үүлтэртэ мал олоор хэрэглэхэ хэрэгтэй.

Мал ажал хүгжөөхэ талаар хараалагдаһан түсэбэй амжалтатайгаар дүүргэгдэхэ шухала гол эрхэ нүхэсэлынь бардам хүрэхэ үбһэ тэжээл бэлэдхэлгэ мүн болоно. Тэжээл бэлэдхэлгэдэ тохёолдоһон гээгдэлые усадхажа, ороной бүхы районуудта мал ажалаа элдэб янзын, һайн шанартай тэжээлээр хангаха ябадал хараалагдана.

Ороһо таряа ехээр үйлэдбэрилхэ хараалажа адуу малдаа эдюулхын тула 1965 ондо 85—90 миллион тонно концентрированнэ тэжээл таһалжа үгэхэ арга олгоно. Тэрээнтэй хамта үбһэ бэлэдхэлгэ адагай захын хоёр дахин, силос даралга 4 дахинһаа бага бэшээр дээшэлхэ ёһотой, малда эдюулхэ хартаабха, багсаахада, 1957 онойхиһоо 2 дахин ехээр таһалагдажа үгтэхэ байна.

Тэжээл ехээр абадаг болохо хэрэгтэ кукуруза шиидхэхы һуури ээлнэ. Гектар бүриһөө 500 центнерһээ бага бэшэ ногоон тэжээлые буурсагтайнь абажа болохо байһые ороной элдэб газар нютагуудта ехэ талмай дээрэ кукуруза тариһан дүй дүршэл үнэншэмөөр гэршэлэн харуулна. Квадратно-гнездовой аргаар таригдаһан кукурузые зүб агротехникын ёһоор харууһалаад, хуряагаад, бүхы хүдэлмэриие бултыень механизацилаад байхада, бусад ургамалнуудта орходоо хүсэ, зөөри хэрэгсэл багаар гаргашалагдаад, тариһан гектар бүриһөө эгээн ехэ тэжээлэй единицэ абтана.

Хээрын сабшалан, бэлшээри һайжаруулха хүдэлмэриие үргэн ехээр ябуулһанай ашаар тэдэнэй ургасые 1,5 дахинһаа бага бэшээр дээшэлүүлхэ.

Комбикорм үйлэдбэрилгые 18—20 миллион тонно хүрэтэр ехэдхэхэ, харин 1957 ондо 3,9 миллион тонно үйлэдбэрилэгдэһэн байгаа. Тиихэдэ загаһанай болон мяханай промышленностиин хаядаһа бүри ехээр хэрэглэхын тула хэмжээ абаха шухала.

Гаргаша багатайгаар баригдадаг малай байрануудые олоор бариха, мал ажалай фермэнүүдые механизацилха, илангаяа уһа бүлэлгэ, үнеэ һаалга болон фермэ доторой транспортые механизацилха шухала.

4. Хүдөө ажахын продуктнуудые бэлэдхэлгэ. Даабарита тоонуудай ёһоор, 1965 ондо хүдөө ажахын гол шухала зүйлэй продуктнуудые бэлэдхэлгэ иимэ хэмжээндэ хүргэгдэхөөр хараалагдана:

	1965 он (мянган тонноор)	1965 ондо 1957 онойхитой жэшэһэн процентээр
Хлопок-сырец	5.700—6.100	135—145
Сахарай свёкло	70.000—78.000	180—200
Тоһолиг ургамалай үрэһэн	3.560	180
Хартаабха	11.720	148
Үлтэнэг	530	137
Мяхан	11.050	2.2 дахин
Һүн	40.610	2 дахин
Нооһон	540	1,9 дахин
Үндэгэн (миллиардаар)	10	2,3 дахин

Ороһо таряа бэлэдхэлгын хэмжээн 1958 оной ургасаһаа абтаһан түсэбтэ бэлэдхэлэй хэмжээнһээ нэгэ бага ехээр тогтоогдохоор хараалагдана. Тиигэжэ гүрэндэ хэрэгтэй ороһо таряан бэлэдхэгдэн хангагдаха, тэрээнтэй хамта мяха, һү болон мал ажалай бусад продуктнуудые үйлэдбэрилгэдэ зорюулагдаха ороһо тарянай гаргаша колхоз, совхозуудта нилээд дээшэлүүлэгдэхэ юм.

Хүдөө ажахын продуктнуудые бэлэдхэхэ түсэблэлгэ, бэлэдхэлээ ороной газар нютагууд болон районуудта хүдөө ажахын үйлэдбэриие таарууһаар хүгжөөхэ хэрэгтэй тон нягта холбоотойгоор хэгдэхэ ёһотой. Тиихэдээ эдэ газар нютагуудай байгаалиин болон экономическа эрхэ байдалые хараадаа абаха шухала. Эдэ бүгэдэ хүдөө ажахын үйлэдбэрилгын хүсэнүүдые дэбжээн хүгжөөлгэдэ һайнаар нүлөөлхэ байна.

Хүдөө ажахын продуктнуудые бэлэдхэхэ талаар тогтоогдоһон түсэбүүдые дүүрэнээр, саг болзор соонь дүүргэһэн ушар ниитэ гүрэнэй интересүүдые хүдөөгэй хүдэлмэрилэгшэдэй зүбөөр ойлгожо байһанайнь шухалын шухала баримта боложо үгэнэ. Энэ асуудалаар гүрэнэй жаяг заршамые саашадаашье арюун наринаар сахиха хэрэгтэй. Тиихэ зуураа, хүдөө ажахын бүхы түрэлэй продуктнуудые бэлэдхэхэ жэл бүриин түсэбүүдые, тэрэшэлэн долоон жэлдэ тогтоогдоһон түсэбүүдые амжалтатайгаар дүүргэхын, үлүүлэн дүүргэхын тула хэмжээ абаха шухала. Ниитэ гүрэнэй хэрэглэмжые саг болзор соонь хангахын, республиканууд хоорондын тушаалгануудые дүүргэхын тулада зорюулагдаһан бүхэсоюзна фондо продукци оруулха гэжэ тогтоогдоһон даабариие заабол дүүргэхэ ябадал хангагдаха ёһотой.

5. Совхозуудай хүгжэлтэ. Ерэхэ долоон жэл соо совхозуудта хүдөө ажахын продуктнуудые үйлэдбэрилгэ бүри ехэ болохо юм. Хүдөө ажахыдахи түрүү социалистическэ предприятинууд бологшо совхозуудай үүргэ бүри ехээр дээшэлхэ ёһотой. Ерээдүйн долоон жэл соо совхозуудта, илангаяа шэнэ газар ашаглажа байһан районуудта үйлэдбэриин болон ажаһуудалай байшангуудые барилга дүүргэгдэхээр хараалагдана.

1957 онойхитой жэшэбэл, 1965 ондо сасуулагдамал сэнгээр ороһо тарянай өөрынь үные 30 процентһээ бага бэшээр, мяханай өөрынь үные — 19 процентээр, һүнэй —23 процентээр, нооһоной —8 процентээр, хлопогой—20 процентээр доошолуулагдахаар хараалагдана. Совхозуудай үйлэдбэриие хүгжөөхын, совхозуудай ашаг олзо ехэтэй болохын тулада тэдэнэй материально-техническэ зэбсэгжэлгые бүри ехээр бэхижүүлхэ, минеральна үтэгжүүлгын талаар совхозуудай эрилтыень дүүрэнээр хангаха ябадал хараалагдана. Совхозуудые ямар нэгэн продукци үйлэдбэрилдэг тусхай мэргэжэлтэй болгохо хэрэг бэелүүлэгдэхэ юм.

6. Хүдөө ажахые механизацилга, электрификацилга. 1959—1965 онуудта хүдөө ажахые хүгжөөхэ талаар тогтоогдоһон даабаринуудые дүүргэлгын шиидхэхы арга нүхэсэлнүүдэй нэгэниинь үйлэдбэриие механизацилха болон электрификацилха хүдэлмэрээ бүхы хэмжээгээр үргэдхэлгэ, колхоз, совхозуудые түрүү техникээр саашадань зэбсэгжэлгэ мүн болоно.

Долоон жэлэй турша соо хүдөө ажахыда хэрэглэгдэхэ иимэ машина, зэмсэг бүтээгдэхээр хараалагдана: 1 миллион үлүүтэй трактор, ороһо таряа хуряадаг 400 мянга шахуу комбайн болон ехэхэн тооной бусад машина, түхеэрэлгэ бүтээн гаргагдаха.

Техническэ талаараа улам бүри зэбсэгжэлгэ хадаа хүдөө ажахын хүдэлмэри үнгэргэхэ болзорнуудые хороохо, ороной элдэб газар нютагуудта таарамжатайгаар хүдөө ажахын үйлэдбэриие комплексно ёһоор механизацилгые бүри үргэнөөр нэбтэрүүлхэ арга олгоно.

1959—1965 онуудта хүдөө ажахые электрификацилха хүдэлмэри үргэн далайсатайгаар ябуулагдаха. Долоон жэлэй эсэс багаар ороной бүхы колхозуудые электрификацилга гол түлэб дүүргэгдэхэ, тиихэдэ совхоз, РТС-үүдые электрификацилга бүри урид дүүргэгдэхээр хараалагдана.

Колхозуудые электрификацилха талаар ерэхэ долоон жэлдэ хараалагдаһан хүдэлмэриин хэмжээн 1952—1958 онуудта хэгдэһэн эдэ хүдэлмэринүүдэй хэмжээндэ орходоо 2,5 дахин ехэ байха юм. 7 жэлэй турша соо хүдөө ажахыда электроэнерги хэрэглэлгэ, багсаахада, 4 дахин ургаха байна. Хүдөө ажахые электрификацилха зорилго бэелүүлхын тула колхозууд болон районууд хоорондын электростанцинуудые барилгада колхозуудай зөөри хэрэгсэл үргэнөөр хабаадуулха хэрэгтэй. Мүн тэрэшэлэн совхоз, колхозуудые гүрэнэй энергосистемэ болон электростанцинуудай электрическэ аса һалааһаа электрын хүсөөр хангалга мүн лэ хараалагдана. Колхоз болон совхозууд үйлэдбэридөө электрын хүсэ бүри үргэнөөр хэрэглэдэг болохо юм.

7. Ой модоной ажахы. Ой модоной баялиг ороной үдэр бүриин хэрэглэмжэ дүүрэнээр хангахаһаа гадна, мүн ой модые хамгаалан, дахин ургуулан ашаглахаар хараалагдана.

Ой модоной материалнуудые хэрэглэдэг арадай ажахын болон арад зоной улам ургажа байгаа эрилтэнүүд ой модоор баян Хойто зүгэй, Уралай болон Сибириин районуудта модо ехээр бэлэдхэдэг, болбосоруулдаг болоһоной ашаар хангагдаха байна. Ой модо тариха хүдэлмэри гүйсэдхэлгэдэ техническэ хэрэгсэл болон модо бэлэдхэдэг организацинуудай хүдэлмэрилэгшэдые хабаадуулха шухала.

262 миллион гектар талмай дээрэхи ой модо шэнээр ба дахин эсхэмжэлхэ, багсаахада, 11 миллион гектар талмай дээрэ модо тариха, һуулгаха болон ой модо дахин тариха хэмжээ-ябуулга үнгэргэхэ. Ой модоной шанарыень һайжаруулга, ой модые түймэрһөө, хорото шумуулнуудһаа хамгаалха хүдэлмэри үнгэргэхэ гээшэ хойшолуулашагүй зорилго мүн болоно.

Хүдөө ажахыда хэрэглэгдэдэггүй, таарууғүй газарнуудта ой модо һуулгаха зэргээр ороной тала болон ойтойшог талануудтай районуудта ой модо ехээр тариха хүдэлмэри үргэдхэхэ, ой соо харгын барилга болон ой модо хатаалгын хүдэлмэри дэлгэрүүлхэ.

***

Мүнөө үедэ хүдөө ажахыдамнай, арадай ажахын бүхы һалбаринуудтал адли, ажалай бүтээсые дээшэлүүлхэ, продукци үйлэдбэрилгэдэ зорюулагдадаг хүсэ болон зөөри хэрэгсэлэй гаргалгые хороохо асуудалнууд түрүүшын ээлжээндэ табигдана. Долоон жэлэй турша соо колхозуудта ажалай бүтээсэ, багсаахада, 2 дахин дээшэлхэ, мүн совхозуудта — 55—60 процентээр дээшэлхэ ёһотой. Колхоз, совхоз бүхэн эдлэжэ байһан газарһаа продукци шадаал һаа ехээр абахынгаа хажуугаар ажахыгаа бодомжотойгоор эрхилхэ, бүхы арга боломжонуудаа эгээл шадабаритайгаар хэрэглэхэ, алмалта арьбалалта наринаар сахиха ёһотой. Имагтал энээнэй үндэһэ һуури дээрэ хүдөө ажахын продукциин үнэ сэн манайда хэлбэришэгүйгөөр химдаруулагдаха, арад зоной ажабайдал саашадаа һайжарха байна.

1959—1965 онуудта СССР-эй арадай ажахые хүгжөөхэ даабарита тоонуудай ёһоор, манай орон дотор хүдөө ажахын үйлэдбэри саашадаа хурдан түргэнөөр дэбжээн хүгжөөгдэхөөр хараалагдана. Һүүлэй табан жэлэй турша соо хүдөө ажахыдамнай горьтойхон хубилалтанууд болоо, тиигэжэ ерэхэ долоон жэлдэ хараалагдаһан зорилгонуудые амжалтатайгаар шиидхэхын тулада бүхы эрхэ байдал байгуулагданхай. Хүдөөгэй хүдэлмэрилэгшэдэй социалистическэ мүрысөөн болон түрүү колхоз, совхозуудай дүй дүршэл хүдөө ажахые хүгжөөхэ талаар эдэ горьтой зорилгонуудые амжалтатайгаар дүүргэхэ эли бодо арга боломжын байһые гэршэлэн харуулна.

Транспорт, хэлхээ холбооне хүгжөөлгэ

Ерэхэ долоон жэлэй түсэб гол шухала транспортые, илангаяа түмэр замые, агаарай замые техническэ талаар эрид саашань шэнэдхэн зэбсэгжүүлхэ үе болохо байна.

1. Түмэр замай транспортаар ашаа шэрэлгэ долоон жэл соо 1800—1850 миллиард тонно-километр хүрэтэр гэхэ гү, али 40—45 процентээр ехэ болохо. 1965 ондо түмэр замаар ашаа шэрэлгын 85—87 процентнь электровозуудаар, тепловозуудаар хэгдэхэ, харин 1958 ондо эдээгээр ашаа шэрэлгэ 26 процент болоһон юм. Электровоз болон тепловозой ябаха түмэр замай утань 100 мянга тухай километр болохо.

Гол шухала магистральнууд: Москва—Куйбышев—Иркутск—Дальна Восток, Москва—Горький—Свердловск, Москва—Казань—Свердловск, Караганда — Магнитогорск—Уфа, Москва—Харьков—Ростов—Минеральные Воды болон бусад электрын хүсэтэй боложо, электрифицировалэгдэһэн түмэр зам 3 дахин ута болохо.

Шэнэ районуудай байгаалиин баялигые ашаглахын, гол шухала экономическа районуудай хоорондо харгы замай холбоо барисаа бүри ехэ болгохын тула 9 мянган километр тухай түмэр замай шэнэ магистральнуудые, 8 мянга шахуу километрһээ ута хоёрдохи түмэр зам баригдахаар хараалагдана. Урда-Сибириин, Дунда-Сибириин томо магистральнуудай барилга дүүргэгдэхэ, Казахстанай, Уралай, Поволжиин районуудта хэдэн шэнэ түмэр замууд баригдаха. Тэрээнһээ гадна ой модотой газарые ашаглажа байһан районуудта 2,7 мянган километр түмэр зам баригдахаар хараалагдана.

Түмэр замай транспортда автоматикын, телемеханикын шэнэ хэрэгсэлнүүд үргэнөөр хэрэглэгдэнэ. 1959—1965 онуудай туршада 18—20 мянган километр ута түмэр зам автоматическа блокировкотой, центральна диспетчерскэ хүтэлбэрилгэтэй болгогдохоор хараалагдана. Хүсэ ехэтэй шэнэ локомотивуудые ашагтайгаар хэрэглэхэ ябадалые хангахын тула мүнөө ашаглагдажа байгаа түмэр замда 70 мянган километрһээ доошо бэшэ шэнэ рельс, гол түлэб хүндэ түхэлэй рельс табигдаха юм.

Түмэр замые техническэ талаарнь шэнэлэн зэбсэгжүүлһэнэй, үйлэдбэриин хэрэгсэлнүүдэй ашаглалгые һайжаруулһанай ашаар түмэр замай транспорт дээрэ ажалай бүтээсэ долоон жэл соо 34—37 процентээр дээшэлжэ, США-гэй түмэр замдахи ажалай бүтээсын мүнөө сагай хэмжээе үлүү гаргаха байна. Түмэр замаар ашаа шэрэлгын өөрынь үнэ долоон жэл соо, тухайлхада, 22 процентээр доошолхо.

2. Далайн замай транспортаар ашаа шэрэлгэ долоон жэл соо, тухайлхада, 2 дахин ехэ болохо, тиихэдэ хилын саанаһаа болон гадаа тээшэнь ашаа шэрэлгэдэ ороной флот бүри ехээр хабаадуулагдаха.

Далайн худалдаа наймаанай флот түргөөр ябадаг шэнэ суднануудаар зэбсэгжүүлэгдэхэ зэргээр шэнэдхэгдэхэ. Далайн флодой ниитэ тоннаж долоон жэл соо 2 дахин шахуу ехэ болохо. Далайн портнуудай ашаа буулгаха, ашаха арга боломжонь 60—70 процентээр ехэ болохо; долоон жэлэй эсэстэ портнуудай ашаа буулгаха, тээхэ бүхы хүдэлмэриин 75 процентнь комплексноор механизировалэгдэхэ.

3. Арадай ажахые, илангаяа Сибириин районуудые хангалгада **гол мүрэнэй транспортын** үүргэ дээшэлхэ. Гол мүрэнэй транспортаар ашаа шэрэлгэ долоон жэл соо, тухайлхада, 1,6 дахин ехэ болохо байна. Гол мүрэнэй флодые ехэ болгохо, горьтойхон хэмжээгээр шэнэлхэ, өөрөө ябадаг флодой ашаа тээлгые гурба дахин, гол мүрэнэй портнуудай ашаа ябуулха арга хүсыень 70—80 процентээр ехэ болгохо, портнуудай ашаа тээхэ болон ашаа буулгаха хүдэлмэриие комплексноор механизацилха хэмжээе 75 процент хүртэр дээшэлүүлхээр хараалагдана.

Волго-Балтикын уһан зам ашаглалгада оро... байна. Судна заһабарилха база илангаяа Сибири... гол мүрэнэй бассейнэнүүдтэ горьтойгоор үргэдхэгд... юм.

4. Нефть үйлэдбэрилдэг промышленностиин түр... хүгжэлтын эрхэ байдалда **магистральна соргонуу...** хэмжээн 3 дахин ута болохо, мүн тэрэниие тэ... транспортаар ашаа шэрэлгэ долоон жэл соо, тухай... хада, 5,6 дахин ехэдхэгдэхэ. Түмэр замаар неф... нефтиин продукт шэрэхэдэ тон үнэтэй, энээнһээ... лөөрхэ арга олгуулха байна.

5. Автомобильна транспортаар ашаа шэрэлгэ... лоон жэл соо, тухайлхада, 1,9 дахин, автобусоор... нүүдые шэрэлгэ — 3 дахин дээшэлхэ. Ниитэ хэр... лэмжын автомобильна транспорт бүри саашаа хү... хэ, совнархозуудай автомобильна ажахынууд... болохо, ашаанай автомобильнууд-таксинуудай... үргэдхэгдэхэ, централизованно аргаар ашаа шэр... дээшэлхэ. Тэрэнэй үндэһөөр аша үрэ багатай авто... бильна жэжэ ажахынууд усадхагдаха юм. Авто... бильнуудаар ашаа шэрэлгэ 40 процентээр ехэ бо... хо, автомобильнуудай парк шэнэ конструкциин ма... нануудаар элбэгжэхэ. Автобусой парк 4,4 дахин... болохо.

Автомобильна харгынуудай барилгые үргэдх... долоон жэлэй түсэбэй тон шухала зорилго бол... 1959—1965 онуудта гүрэнэй удхашанартай автомо... льна харгые энээнэй урда тээхи долоон жэлэйхи... 2,8 дахин ехээр бариха гэжэ хараалагдана. Тиих... гол шухала харгынууд гол түлэб цемент болон бе... хушалтатайгаар баригдаха. Тэрэшэлэн республик... областиин болон нютагай удхашанартай олон хар... илангаяа шэнэ газар эдлэжэ байһан районуудай... гынууд хатуу хушалтатайгаар баригдаха.

6. Түргэн ниидэдэг, олон һууритай турбореакти... болон турбовинтовой самолёдуудые ашаглаһан... үндэһөөр **агаарай замай транспорт** хүнүүдые зөө... гол шухала транспорт болохо байна. Агаарай тр... спортаар хүнүүдые шэрэлгэ долоон жэл соо, тухай... хада, 6 дахин ургаха. Шэнэ янзын томо самолё... дые ашаглахын тула 90 гаран аэропорт шэнэдх... һэльбэхэ, мүн шэнээр бариха юм. Агаарай харгы... самолёт хүтэлдэг мүнөө үеын зэбсэгүүдээр хангал... ха, нютагуудтахи агаарай харгынууд дээрэ ... аэропортнууд баригдаха.

7. Хэлхээ холбоон саашадаа хүгжэхэ байна. Го... дууд хоорондохи хэлхээ холбооной кабельна л... хоёр дахин нэмэхэ, радиорелейнэ лини, тухайлхад... дахин ута болохо. Радио дамжуулгын станцинуу... хүсые ехэ болгохо, телевизионно болон ультрако... коволновой дамжуулгые үргэнөөр нэбтэрүүлхэ ... дэлмэри түргэдхэгдэхэ, тэрэшэлэн үнгэтэ телеви... нэбтэрүүлэгдэхэ юм. Телевизионно станцинуудай... 2,6 дахин олошорхо. 1959—1965 онуудта городуу... телефонно станцинуудай хүсэн 1,5 дахин ехэ бол... хүдөө тосхонуудые радиофикацилха хүдэлмэри ... гэгдэхэ байна.

Арадай ажахыда, капитальна барилгада мүнгэ һомололго

Ерэхэ долоон жэл ороной бүхы районуудта, илангаяа Зүүн зүгэй районуудта барилгын урдань үзэгдөөгүй ехээр хүгжэн дэлгэрхэ үе болохо байна. **1959—1965 онуудай туршада гүрэнэй зүгһөө капитальна барилгада мүнгэ һомолхо хэмжээн энээнэй урдахи долоон жэлтэй сасуулхада 1,8 дахин ургаха. Энэнь Совет засагай байгуулагдаһанһаа хойшонхи бүхы жэлнүүдтэ арадай ажахыда хэгдэһэн капитальна һомололгын хэмжээндэ хүрэхэ байна.**

Капитальна һомололгын хэмжээн иимэ тоонуудаар тодорхойлогдоно (сасуулагдамал сэнгээр миллиард түхэриг):

	1952—1958 онуудта	1959—1965 онуудта	ургалтань процентээр
Арадай ажахыда бүхыдөө	1.072	1.940—1.970	181—184
тэрэ тоодо:			
Үйлэдбэриин барилгануудта	821	1488—1513	181—184
Гэр байра болон коммунальна барилга	208	375—380	180—183
Гэгээрэлэй, культурын, элүүрые хамгаалгын байрануудые барилга	43	77	179

Коммунистическэ парти аша үрэ ехэтэй барилгануудые түрүүшын ээлжээндэ мүнгөөр хангаха хэрэгые ехэ удхашанартайда тоолоно. Тиимэ барилганууд мүнгэн зөөри багаар гаргашалхынгаа хажуугаар үйлэдбэриин хүсые дээшэлүүлхэ, ажалай бүтээсые эрид дээшэлүүлһэнэй, продукциин үные химдаруулһанай ашаар эгээл богони болзор соо промышленна продукци бүри ехээр гаргаха арга олгоно.

Байгаалиин баялигуудай һая олдоһон ороной зарим районуудай хүгжэлтые хараалан тодорхойлходоо шэнэ предприятинуудые (нефть, газ гаргажа абаха, электрын хүсые үйлэдбэрилхэ, эд хэрэгсэлэй ресурс үйлэдбэрилгые үргэдхэхэ) мүнгөөр хангалгада зорюулха хэрэг зүб дээрэ тоологдоно. Тиигээдшье ажахын хэдэ хэдэн һалбаринуудай, илангаяа болбосоруулдаг промышленностиин һалбаринуудай талаар ойрын жэлнүүдтэ комплексно механизациин, автоматизациин түхеэрэлгэнүүдые һэльбэн заһажа шэнэдхэһэнэй үндэһөөр мүнөө хүдэлжэ байгаа предприятинуудые һэльбэн шэнэдхэхэ, үргэдхэхэ болон техникээр зэбсэгжүүлхэ гэжэ долоон жэлэй түсэб хараална.

Предприятинуудые шэнэдхэн зэбсэгжүүлгэ богони болзор соо хэгдэхэ ёһотой. Тиихэдэ үйлэдбэриин хүсэн ехэ болохо, ажалай бүтээсэ горьтойгоор ургаха болоно.

Мүнөө хүдэлжэ байгаа предприятинуудые үргэн далайсатайгаар шэнэдхэн зэбсэгжүүлгэ, тэрэшэлэн зарим тэды үргэдхэлгэ, мүн техническэ талаарнь зэбсэгжүүлгэ шэнэ предприятинуудые бариһанда орходоо бага мүнгэ, материал гаргаад, түргөөр продукци үйлэдбэрилэн гаргалгые ехэ болгохо зорилгые ойрын жэлнүүдтэ шиидхэхэ арга олгоно.

Түрүүшын табанжэлнүүдэй үедэ баригдаһан, мүн хуушан предприятинуудта хуушарһан түхеэрэлгэнүүдые һэльбэхэ, шэнэдхэн зэбсэгжүүлхэ, зарим ушарта үйлэдбэриин талмайень үргэдхэхэ шухала байна. Үйлэдбэриие аша үрэ ехэтэй болгохын, тиимэ предприятинуудта мүнөө үеын техникын эрилт... ёһоор үйлэдбэриин шухала бүхы эрхэ байдал ба... гуулхын, ажалай бүтээсын ургалтые хангахын ту... иимэ хэмжээнүүд хараалагдана гээшэ.

Зарим экономическа районуудай хүдэлжэ бай... предприятинуудые шэнэдхэн зэбсэгжүүлхэ хэрэг ... дээрэһээ гаранаб гэхэдэ, районой промышленности... комплексноор хүгжөөхэ асуудалнуудые таарам... тайгаар шиидхэхэ хэрэгтэй байна. Тиигэбэл рай... предприятинуудые шухала бүхы эд хэрэгсэлээр ха... гаха хэрэгые аша үрэтэйгөөр эмхидхэхэ, промыш... ленность дотор хамжан үйлэдбэрилхэ ябадалые эр... һайжаруулха байна.

2. 1959—1965 онуудай туршада бүхы арадай ажа... хыда гүрэнэй зүгһөө мүнгэ һомолхо хэмжээн 1,8 да... хин ургахынгаа хажуугаар промышленностиин капи... тальна барилгада мүнгэ һомололго үнгэрһэн долоон... жэлэйхиһээ, тухайлхада, 2 дахин ургаха.

Хара металлургиин предприятинуудые барилга... 100 миллиард шахуу түхэриг һомолхоор хараалагда... на. Тэрэнь 1952—1958 онуудта хара металлурги... хэгдэһэн һомололгоһоо 2,4 дахин ехэ болоно. Тиих... дэ түмэр малтан абаха промышленностиие хүгжөө... гэдэ капитальна һомололго 2,8 дахин ургаха юм.

Химическэ промышленностиие хүгжөөлгэдэ 100—105 миллиард түхэриг, тэрэ тоодо химическэ продук... нуудые болбосоруулха предприятинуудые хүгжөө... гэдэ 16 миллиард түхэриг һомологдохонь. Химическэ... промышленностиие хүгжөөлгэдэ һомологдоһон бүх... мүнгэн зөөриин хахад шахуунь пластмасса, искусст... венна болон синтетическэ волокно, синтетическэ ка... чук, спирт үйлэдбэрилхэ предприятинуудые барил... да гаргашалагдаха юм.

Нефть болон газай промышленностьда хэгдэхэ ка... питальна һомололго 170—173 миллиард түхэриг бо... ха гэхэ гү, али 2,3—2,4 дахин ургаха юм. Тиихэ... газай промышленностьда мүнгэ һомололгын хэм... жээн үнгэрһэн долоон жэлтэй сасуулбал 4,2 дахин... нефтьхимиин барилгануудые барилгада — 25 дахин... дээшэлхэ байна.

Нүүрһэнэй промышленностиие хүгжөөлгэдэ 75—... миллиард түхэриг гаргашалагдаха, тэрэнь 1952—... 1958 онуудайхиһаа 22—27 процентээр ехэ болон... Тиихэдээ ороной зүүн районуудай нүүрһэнэй промыш... ленностиие бүри хурдан темпээр хүгжөөхэ гэжэ ха... раалагдана.

Электростанцинуудые, электрическэ болон тепловой... **сеть** барилгада гаргашалагдаха мүнгэн зөөри 125—... 129 милиард түхэриг хэмжээтэйгээр тогтоогдохо... гэхэ гү, али тухайлхада, 1,7 дахин ехэ болохо бай... Мүнөө гол түлэб тепловой электростанцинуудые ба... рихаар хараалагдана.

Ой модоной, саарһанай болон модо болбосоруу... промышленностьда 58—60 миллиард түхэриг һомо... логдохонь гэхэ гү, али 2-һоо үлүү дахин ехэ боло... юм. Энэ мүнгэнэй, тухайлхада, 60 процентнь цел... лозно-саарһанай, модо болбосоруулгын промышлен... ностиие хүгжөөлгэдэ зорюулагдаха байна.

1959—1965 онуудай даабарита тоонуудай ёһоор **хүнгэн, эдеэ хоолой промышленностиие** хүгжөөлгэ... 80—85 миллиард түхэриг һомологдохо гэхэ гү, ... тухайлхада, урдахи долоон жэлэйхиһээ 2 дахин ех...

(Үргэлжэлэлынь 3-дахи нюурта)

1959—1965 ОНУУДТА СССР-эй АРАДАЙ АЖАХЫЕ ХҮГЖӨӨХЭ ДААБАРИТА ТООНУУД

(КПСС-эй XXI съезд дээрэ нүхэр Н. С. ХРУЩЕВОЙ хэхэ элидхэлэй Тезисүүд)

(Үргэлжэлэл)

...н һомологдохо байна.

...байрын, коммунальна барилгада 375—380 мил... түхэриг зорюулагдана. Энэ хадаа урдахи до... жэлтэй сасуулхада 80—83 процентээр ехэ бо... юм.

...нхы һуралсалай һургуулинууд, илангаяа ин...-һургуулинууд, больницанууд, үхибүүдэй эмхи ...анууд болон соёл культурын, элүүрые хамгаал... ...хи зургаануудай капитальна барилгада ехэ ...н зөөри һомологдохонь.

...ө **ажахын** капитальна барилгада 150 мил... шахуу түхэриг гүрэнэй зүгһөө һомологдохоор ...алагдана.

...ар тараалангай, мал ажахын товарна продук... ...ургаһанай ашаар колхозуудай олзо доход ехэ ...о, капитальна барилгадаа һомололгые өөһэдын... ...үсөөр хэхэ арга тэдээндэ олгогдоо. 1959—1965 ...ай туршада колхозууд үйлэдбэриин, культурно... ...удалай байрануудые бариха талаар, хүдөө тос... ...болбосон түхэлтэй болгохо талаар 250 милли... ...үхэриг хэмжээтэй хүдэлмэри хэхэ, мүн тех... ...худалдан абалгада 95 миллиард түхэриг гарга... ...а хүсэтэй гэжэ тухайлагдана.

...мэһээ хүдөө ажахын капитальна барилгада ...эй болон колхозуудай зүгһөө 1959—1965 онууд... ...0 шахуу миллиард түхэриг һомологдожо, 1952— ...онуудта хэгдэһэнһээ хоёр дахин ехэ болоно.

...эр **замай транспортые** хүгжөөлгэдэ 110—115 ...иард түхэриг гаргашалагдахаар хараалагдана. ...нь үнгэрһэн долоон жэл соо гаргашалагдаһан ...ээнһээ 83—92 процентээр ехэ болоно. Тиихэдэ ...замые электрын хүсэтэй болгохо капитальна ...мэрние һомололго 2,7 дахин ургаха юм.

Капитальна барилгын талаар хараалагдаһан ...й ехэ программа үйлэдбэриин барилгануудые ...гада, тэрэшэлэн гэр байрын болон культурно... ...удалай барилгада гүрэнэй зөөриин тон ехэ ал... ...а хэгдэн бэелүүлэгдэхэ ёһотой.

...н түрүүн манай түсэблэлгын, ажахын органууд ...мическа районуудаараа предприятинуудые бай... ...а хэрэгтэ нарин нягтаар, экономическа аша ...ь харан хандаха ёһотой. Мүн баригдажа бай... предприятинуудые тусхай мэргэжэлтэй болгохо, район дотор предприятинуудай таарамжатай... хамжан ажаллалгые бэелүүлхэ зэргэтэй.

...дприятинуудые бариха проект зохёохо, тэдэ... ...хаана байгуулха талаар урдын ведомствонуудэй ...ижагүй ябадалые эрид усадхаха хэрэгтэй. Урда... ...э район дотор баригдажа байһан барилга өөрөө ...даагаад, бусад барилгануудһаа таһарангяар ...барилгын базатай болохо гэжэ оролдодог бай... ...иихэдээ предприяти бүхэн өөрынгөө элдэб олон ...д, мастерскойнуудтай болон хэлхеэ холбоотой ...ар, бусад предприятинуудтай хамжахые хараа... ...й проект табигдадаг һэн. Тиимэһээнь барилгын ...эн дээшэлдэг, предприятиие ашаглаха талаар ...ша баримтагүй ехэ болодог байгаа.

...нэ барилгануудай проект зохёоходоо үлүү юумэ ...лангүйгөөр, түрүү технологическа аргые, шэнэ ...кые, автоматизаци болон механизациие, үйлэд... ...н технико-экономическа һайн аша үрые, үйлэд... ...эн гаргаһан продукци бүхэндэ гаргашалдаг мүн... ...өөриие бага болгохые, тэрэшэлэн ажалай һайн ...нүхэсэл (һаруул байлга, вентеляци, бэеэ угааха ...гэхэ мэтэ) байгуулха бүхы юумые хараадаа ...шухала.

...оект зохёодог организацинуудай хүдэлмэриие ...хо мүнөө бэелүүлэгдэжэ байһан гуримые бо... ...ха саг ерээ. Тэдээниие гүрэнэй бюджедһээ хоз... ...дто оруулха байна. Олон барилгануудаар мүн... ...өөри тарааха баримтые эрид усадхаха хэрэгтэй. Барилгын талаар табигдаһан зорилгонуудые ам... ...тайгаар бэелүүлхын тула **барилгые саашадань ...өөр индустриализацилха хэрэгтэй.**

...илгын индустриие, барилгын материалнуудай ...ышленностиие хүгжөөлгэдэ 110—112 миллиард ...иг һомологдохоор хараалагдана. Энэнь үнгэр... ...долоон жэлтэй сасуулбал 78—82 процентээр ехэ ...ю.

...нөө үеын индустриальна барилгын үндэһэ һуури ...ргагдадаг түмэр-бетон болоно. 1958 ондо 17 ...ионһоо дээшэ кубическа метр суглуулагдамал ...-бетон үйлэдбэрилэгдэн гаргагдаха, тэрэнь ...онойхиһоо 8 дахин шахуу ехэ байна. 1965 ондо ...ргагдамал түмэр-бетониие үйлэдбэрилгэ 1958 ...й сасуулхада 2,5 дахин ехэ болохо юм. Һайн ша... ...й түмэр-бетоноор хэгдэһэн зүйлнүүд, ханын ...ь болон блок үйлэдбэрилгые ехэ болгохо хэ... ...онсо анхарал хандуулагдаха ёһотой.

...9—1965 онуудай туршада барилгын индустриин ...ческэ базые һайжаруулха, барилгадахи олон хү... ...хабаадуулдаг, хүндэ хүшэр ажалые комплекс... механизацилгые дүүргэхэ талаар хэм... ...буулганууд бэелүүлэгдэхээр хараалагдана. Ба... ...н организацинууд олон тооной шэнэ машинануу... механизмуудые болон транспортын хэрэгсэлнүү... ...баха юм. Барилгын-монтажна организацинуудые ...болгохо, мүн тусхай мэргэжэлтэй болгохо талаар, ...мическа районуудай барилгын нэгэдэнги орга... ...инуудые байгуулха хүдэлмэриие үргэлжэлүүлхэ ...а.

Барилгын энэ хараалагдаһан программые бэе... ...э барилгын материалнуудай промышленностиие саашадань хүгжөөхэ эрилтэ табина.

...хэ долоон жэл соо гүрэнэй капитальна барил... ...рилтые, тэрэшэлэн городуудта ажаһуугшадай ...н гэр байра барилга болон заһабарилгын... ...энүүдые дүүрэн хангахаар барилгын материалнуудые үйлэдбэрилэн гаргаха шухала. Мүн колхозуудай, хүдөө нютагуудта ажаһуугшадай гэр байра барилгын шухала эрилтэнүүдые хангалга нилээд һайжаруулагдаха. Иимэ зорилготойгоор даабарита тоонуудай проект 1965 ондо цемент үйлэдбэрилгые 75—81 миллион тонно хүрэтэр ехэ болгохо гэхэ гү, али 1958 онойхитой сасуулбал 2,2—2,4 дахин ехэ, хабсаргагдадаг түмэр-бетоноор хэгдэһэн зүйлнүүд, детальнууд—42—45 миллион кубометрээр гэхэ гү, али тухайлхада 2,5 дахин, шифер — 6 миллиард хэһэг гэхэ гү, али 2,5 дахин, зөөлэн хушалта — 1,3 миллиард шахуу дүрбэлжэн метр гэхэ гү, али 2 дахин, сонхын шэл—тухайлхада 220 миллион дүрбэлжэн метр гэхэ гү, али 1,7 дахин ехээр үйлэдбэрилэгдэхэ гэжэ хараалагдана. Даабарита тоонууд соо ороной зүүн районуудта барилгын материалнуудые үйлэдбэрилгэ бүри хурдан темпээр хүгжөөгдэхөөр хараалагдана.

1959—1965 онуудай даабарита тоонууд соо асбест хэдэг промышленностиие хүгжөөхэ, асбест, цементээр хэгдэһэн зүйлнүүдые бүри ехээр үйлэдбэрилхэ талаар ехэ хэмжээ-ябуулганууд бэелүүлэгдэхээр хараалагдана. Асбест, цементээр хэгдэһэн зүйлнүүдые үргэнөөр хэрэглэхэ ябадал экономическа ехэ аша үрэ үгэхэ, барилгын хүдэлмэринүүдэй үнэ сэнгые химдаруулха, шанарыень һайжаруулха арга олгоно. Арадай ажахые иимэ материалнуудаар дүүрэн хангаад, гадаадын худалдаа наймаанда гаргаха гэжэ хараалагдана. Мүн бусад барилгын материалнуудые барилгада хэрэглэхэ талаар онсо анхарал хандуулагдаха байна.

Мүнөө хүдэлжэ байгаа заводуудые үргэдхэһэнэй, шэнэдхэн зэбсэгжүүлһэнэй ашаар, тэдэнэй үйлэдбэриие бүри хүсэтэй болгоһоной ашаар, тэрэшэлэн шэнэ заводуудые барижа ашаглалгада оруулһанай ашаар цемент хэдэг промышленностиин үйлэдбэриин хүсэн долоон жэл соо горьтойгоор ехэ болгогдохонь.

Городуудта гэр байрые түмэр-бетоноор гү, али асбо-шифереэр хушадаг болохо, тиин энэ таатай зохид хэрэг гэжэ тоолоод, байрын гэрые түмэр хушалтаар хушаха ябадалые болюулха хэрэгтэй.

Шэнэ предприятинуудые барилга, мүн хүдэлжэ байһан предприятинуудые шэнэдхэн зэбсэгжүүлгэ шэнэ түрүү түхеэрэлгэнүүдэй үндэһэ һуури дээрэ бэелүүлэгдэхэ болоно.

Нютагай промышленностьда, колхоз хоорондын барилгын организацинуудта барилгын нютагай материалнуудые үйлэдбэрилхэ хэрэг саашадаа хүгжөөгдэхэ ёһотой.

6. **Арадай ажахын бүхы һалбаринуудта барилгын болзорые хороохо** бүхы арга боломжонууд манайда бии гэжэ барилгын түрүү организацинуудай дүй дүршэл харуулна. Жэшээлхэдэ 1958 ондо томо доменно пеэшэнүүдые барилга 6—8 һарын туршада хэгдэһэн байна. Гэр байра барилгын болзорые хороохо талаар һүүлэй сагта ехэ амжалтанууд туйлагдаа.

Гэбэшье олон предприятинуудай барилга дан үлүүсэ унжагайрна. Тиимэһээнь дүүргэгдээгүй барилгада удаан саг соо тон ехэ зөөри, зэбсэг аша үрэгүйгөөр хэрэглэнэ. Барилгын болзорой унжагайрдаг байһанай шалтагаан гэхэдэ, гол түлэб олон тоото барилгануудаар гүрэнэй зөөриие тараажархидаг ушар болоно. Областьнуудай, хизаарнуудай, республикануудай партийна, советскэ, ажахын органуудай зарим хүтэлбэрилэгшэд ашаглалгада орохоёо байгаа барилгануудые һомолхоор мүнгэ зөөри суглуулхын орондо, шэнэ барилганууды бариха, тэрэнээ гүрэнэй түсэбтэ оруулха гэжэ нилээдгүй оролдодог. Тиихэдээ тэдэ барилганууда зэбсэг хэрэгсэлээр, мүнгэн зөөреэр хангаха арга боломжоёо, мүн тэрэнь хэр шухала удха шанартай юм гэжэ хараадаа абаһагүй. Иимэ таарамжагүй ябадалые эрид усадхаха шухала. Шэнээр баригдажа байһан барилга бүхэн материальна болон мүнгэн зөөриин ресурсаар барилгынгаа бүхы үе соо хангагдаһан байха гуримые нарин бэелүүлхэ хэрэгтэй. Шэнэ барилганиудые богони болзор соо дүүргэхэ гэжэ оролдохо хэрэгтэй. Шэнэ барилгада зорюулагдаһан мүнгэн зөөри имагтал баригдажа байһан, нэн түрүүн ашаглалгада орохо барилгада үгтэхэ байна.

Капитальна барилгануудай хэмжээнэй ехэ болохо бүри барилгада гаргашалагдадаг материальна болон мүнгэн зөөриие алмаха хэрэг, барилгын үнэ сэнгые химдаруулга, барилгын бүхы организацинууд, предприятинуудай аша үрэ ехэтэй хүдэлмэри улам ехэ удхашанартай боложо байна. Барилгын мүнөөнэй хэмжээнэй үедэ барилгын, монтажна хүдэлмэриин үнэ сэн имагтал гансахан процентээр химдархадаа миллиардһаа дээшэ түхэриг алмагдаха байна бшуу.

Барилгын монтажна хүдэлмэриин өөрын үнэ долоон жэл соо 6-һаа доошо бэшэ процентээр химдаруулагдаха байна. Гэр байрын талмайн дүрбэлжэн метр бүхэнэй дунда зэргын сэн 14-һөө доошо бэшэ процентээр химдаруулагдаха гэжэ хараалагдана.

Ажалай бүтээсын саг үргэлжын ургалта барилгын индустриие саашадань хүгжөөхэ шиидхэхы эрхэ нүхэсэлынь болоно. Барилгые саашадань индустриализацилһанай, олон хүниие хабаадуулдаг, хүндэ хүшэр хүдэлмэриие комплексноор механизацилжа дүүргэһэнэй, барилгын үйлэдбэриин эмхидхэлые һайжаруулһанай, түрүү хүнүүдэй дүй дүршэлые үргэнөөр нэбтэрүүлһэнэй үндэһэ һуури дээрэ барилга дээрэхи ажалай бүтээсые 1959—1965 онуудта 60—65 процентээр дээшэлүүлхэ гэжэ хараалагдана.

...Союзна республикануудай үйлэдбэрилгын хүсэнүүдые ...зүбөөр хубаарилан хүгжөөлгэ, ажахын дэбжэлтэ

...СР-эй арадай ажахые хүгжөөхэ түсэбүүдые зо... ...доо Коммунистическэ парти ленинскэ нацио... ...а политикые хүтэлбэри болгодог. Экономическа ...ехэ ашаг туйлаха, бүхы союзна республикануу... ...кономико дэбжээлгэ хангаха зорилгоор ороной ...дээрэ үйлэдбэрилгын хүсэнүүдые зүбөөр хубаа... ...табиха шухала байһые хараадаа абадаг юм. ...хэй эдэй дүтэ байлгые, хахад фабрикат буй... ...аһаа эхилэн бэлэн болоһон продукт абаха хүрэ... ...үүхэй эд буйлуулха удаадахи бүхы шатануудта ...кан ороходоо хүсэ эгээн багаар гаргаха арга бо... ...ые хараада абан, промышленностиие зүбөөр ...рилан хүгжөөхэ ябадал ороной экономическа ...лтын түсэбөөр хараалагдаха ёһотой гэжэ үшөө ...ондо В. И. Ленин хэлээ һэн.

...ммунистическэ байгуулалтын асари ехэ шэнэ про... ...ые манай ороной бэелүүлжэ эхилхээ байһан ...үедэ Ленинэй эдэ заабаринууд тусгаар удха ...ртай болоод байна.

Бүхы Союзна республикануудай экономико болон соёл культурые саашадань дэбжээхэ аша туһа 1959—1965 онуудта СССР-эй арадай ажахые хүгжөөхэ даабарита тоонууд соо хараада абтаһан байха юм.

Бүри элбэг ехэ, ашаглахада таарамжатай байгаалиин баялигуудые ажахыда хэрэглэхэ, илангаяа ороной зүүн талын районуудта үйлэдбэридэ туйлагдаһан дүй дүршэлдэ, элдэб районуудта, бүхы союзна республикануудта бии байһан үйлэдбэриин фондонуудта тааралдуулан хүдэлмэриин хүсэ бүри хүсэдөөр ашаглаха, промышленностиие түүхэй эд болон түлишэдэ улам дүтэлүүлхэ, промышленностьда тусхай мэргэжэл болон хамжаата ажалда оролгые бүхы хэмжээгээр хүгжөөхэ, районууд хоорондын ажахын холбоо барисаа һайжаруулха, бүхы түхэлэй транспортые һайнаар хэрэглэхэ гэжэ хараалагдаһан байна.

Даабарита тоонуудаар хараалагдаһан даалгабаринууд хадаа тусхай мэргэжэлдэ саашадаа оролгые республикануудай, мүн томо экономико-географическа районуудай, жэшээлхэдэ, Урал, Сибирь, Алас Дурна зүг, Дунда Ази, Закавкази болон бусадай ажахые комплексноор хүгжөөхэ ябадал хангаха юм. Тиихэдээ комплексно ажахы амяараа таһаранги ажахы гэжэ нютагай тала харан ойлгодог ябадалда эрид шууд эсэргүүсэн тэмсэхэ шухала. Түсэблэлгэ хэхэдээ экономико-географическа томо районуудые тусгаарлаха гээшэ Советскэ Союзай арадай ажахые географическа талаар зүбөөр хубаарилгада, эгээн ашагтай байхаар нютаг нютагуудта эмхидхэлгэдэ туһалха байна.

Ерэхэ долоон жэлдэ үйлэдбэрилгын хүсэнүүдые зүбөөр хубаарилан хүгжөөлгэдэ гол дабшалтанууд ямар байхаб гэхэдэ, хамагай түрүүндэ ороной зүүн талын районуудай экономико түргэнөөр хүгжөөгдэхэ, зүүн районуудые тэрэ тоодо Урал, Сибирь, Алас Дурна зүг, Казахстан болон Дунда Азиие хүгжөөхын тулада 1959—1965 онуудта бүхы дээрээ капитальна барилгада һомологдохо мүнгэ зөөриин 40 гаран процентнь зорюулагдаха юм. Бүхы союз дотор шухала продукци үйлэдбэрилгэдэ зүүн районуудай удельнэ хэмжээн дээшэлжэ, 1965 ондо: шэрэм үйлэдбэрилгөөр тухайлхада 43 процент, булад хайлуулгаар — 47 процент, прокат үйлэдбэрилгөөр — 48 процент, нүүрһэ малтан абалгаар — тухайлхада 50 процент, нефть абалгаар — 30 процент, электроэнерги гаргалгаар — 46 процент, модо хюрөөдэлгөөр — 45 гаран процент болохо юм.

Ороной металлургическа гурбадахи базада предприятинууд, тэрэ тоодо тухайлхада 7,5 миллион тонно шэрэм хайлуулха предприяти ашаглалгада үгтэхөөр хараалагдана.

Ороной бусад районуудта орходоо Сибириин болон Казахстанай районуудта нүүрһэнэй промышленность бүри түргэнөөр хүгжөөгдэхэ. Ушарынь эдэ районуудта ашаглахада эгээн тааруу горногеологическа эрхэ байдалтай нүүрһэнэй уурхайнууд олон юм. Долоон жэлэй турша соо эдэ районуудта нүүрһэ малтан абалгын ургалта тухайлхада орон доторхи бүхы ургалтын 60 процентнь болохо. Сибириин болон Казахстанай районуудта энергетическэ хүсэтэ база байгуулагдаха. Долоон жэлэй турша соо эндэ электроэнерги гаргалга 3,3—3,5 дахин нэмэхэ, электроэнерги үйлэдбэрилгын ургалта орон доторхи бүхы ургалтын 35 шахуу процентнь болохо байна.

Зүүн районуудай энергетическэ хүсэнүүдэй ехээр ургалга, химда сэнтэй электроэнерги хадаа электрын хүсэ ехээр хэрэглэдэг үйлэдбэриие, хамагай түрүүндэ үнгэтэ металлургиие хүгжөөхэдэ таарамжатай эрхэ байдал бии болгохо.

Нефтиин болон газай промышленностиие хубаарилан табилгада һайжаралта болохоор хараалагдана. СССР-эй Европодохи хубида, Дунда Азида нефтиин болон газай баялиг уурхайнуудай олдоһон хадань эдэ районуудта нефтиин болон газай промышленность булюу ехээр хүгжөөгдэхэ юм.

Нефтиин болон газай промышленностиие хубаарилан табилгада ямар гол хубилалта болохоб гэхэдэ, нефтиин продукт хэрэглэдэг бүхы шахуу гол районуудта долоон жэлэй турша соо нефть болбосоруулха заводууд баригдаха, нефтепроводууд болон газопроводууд олоор баригдаха.

Промышленность болон барилгые хүтэлбэрилхэ хэрэгые шэнэдхэн табиһанай эсэстэ ажахые хүтэлбэрилгэдэ союзна республикануудай дүүргэдэг үүргэ эрид ехээр ургаа.

Бүхы союзна республикануудай экономико болон соёл культурые али бүхы талаарнь саашадань хүгжөөхэ гэжэ 1959—1965 онуудта арадай ажахые хүгжөөхэ даабарита тоонуудаар хараалагданхай.

Россин Советскэ Социалистическэ Федеративна Республика

РСФСР-эй промышленностиин бүхы продукци долоон жэлэй турша соо багсаахада 80 процентээр нэмээгдэхэ байна. Шэрэм хайлуулга 70—85 процентээр, булад—60—69 процентээр, алюмини үйлэдбэрилгэ — багсаахада гурба дахин, электроэнерги үйлэдбэрилгэ — 2 үлүүтэй дахин ехэ болохо юм.

Нефть абалга 2,1—2,3 дахин, газ—6 шахуу дахин ехэ болгогдохоор хараалагдана. Нефть абадаг промышленность Татарай АССР-тэ, Башкириин АССР-тэ, Куйбышевай областьдо илангаяа ехээр хүгжөөгдэхэ. Россин Федерациин элдэб районуудта нефть шанаржуулдаг 6—7 томо шэнэ завод, 15 мянга гаран километр утатай магистральна трубопроводууд баригдаха юм. Баруун-Хойто, Центрын болон Зүүн Сибириин районуудта нефть шанаржуулдаг промышленность шэнээр байгуулагдаха болоно.

Нүүрһэнэй промышленностьда Кузбассай коксологдодог нүүрһэ, Красноярскын хизаарай үнэ багатай, нээмэл аргаар абтадаг энергетическэ нүүрһэ малтан абалга хүгжөөлгэдэ гол анхарал хандуулагдаха байна.

Химическэ промышленность тон түргэнөөр хүгжөөгдэхөөр хараалагдана. Долоон жэлэй турша соо химическэ утаһа үйлэдбэрилгэ 3—3,2 дахин, холимол каучук — 2,6 дахин, пластическа зүйл болон холимол дабирхай — 5 үлүүтэй дахин, минеральна үтэгжүүлгэ — 2,6 — 2,8 дахин ехэ болохо юм.

Машина бүтээлгэ ехээр ургахаар хараалагдаа. Цемент үйлэдбэрилгэ 2,2—2,4 дахин ехэ болохо. Ой модоной, илангаяа модо болбосоруулдаг промышленность саашадаа хүгжэхэ юм. Хүнгэн, эдеэ хоолой промышленность горьтойгоор хүгжэхэ, сахар шанажа гаргалга 3 үлүүтэй дахин ехэ болохо байна.

РСФСР-эй хүдөө ажахын талаар долоон жэлэй турша соо ороохо таряа ургуулжа абалгые горьтойгоор дээшэлүүлхэ зорилго табигдана. Хүдөө ажахын бусад продуктнуудые 1965 ондо 1957 онойхитой сасуулбал тухайлхада доро дурсагдаһан хэмжээтэйгээр дээшэлүүлхэ гэжэ хараалагдаа: тоһолиг үрэһэ ургуулжа абалга 1,9 дахин, сахарай свёкло 3,2—3,6 дахин, утаһа — 1,4, хартаабха — 1,8, овощь — 2,2, мяха — 2,3, һү — 1,7—1,8, үндэгэ—1,6, нооһо — 1,8 дахин нэмэхэ юм.

Хара хүрьһэтэ бусад районуудта хүдөө ажахые эдир ехээр хүгжөөлгэ, Кубаньда свёклын үрэһэ ургуулха, сахар үйлэдбэрилхэ томо база шэнээр байгуулха, центрально-хара хүрьһэтэ областьнуудта, Уралда болон Сибирьтэ свёклын үрэһэ тарилга саашадань хүгжөөхэ, зүүн болон зүүн-урда талын районуудта тоһолиг культуранuудые тарилга үргэдхэхэ гээшэ шухалын шухала зорилгонуудай нэгэн болоно.

Мал ажал хүгжөөхэ хэрэгтэ Сибириин, Алас Дурна зүгэй, Поволжиин болон Хойто Кавказай районуудта мяха-һүнэй, мяханай мал үсхэбэрилгэдэ тусгаар анхарал хандуулагдаха юм. Город шадарай болон бусад районуудта үнеэдые бүри олоор үсхэбэрилгэ хангагдаха ёһотой.

Овёс болон бусад ашаг багатай ургамалнуудай тарилгые хороожо, кукурузын тарилгын талмай ехэ болгохоор хараалагдана.

Уһалагдадаг газарай талмай ехэ болгохоор, намаг газар хатаалга, бэлшээринүүдые уһажуулга хэхээр хараалагдаа.

Республикын бүхы арадай ажахые хүгжөөхын тулада капитальна барилгада 954—974 миллиард түхэриг, тайлбарилан хэлэбэл, үнгэрһэн долоон жэлэйхидэ орходоо 86—90 процентээр ехэ мүнгэ зөөри зорюулагдаха байна.

Республикын тус тус томо хубинуудай — Европодохи хубиин, Урал болон Сибириин ажахые тасхай мэргэжэлдэ оруулха, комплексноор хүгжөөхэ хэрэг ехэ удха шанартай гэжэ даабарита тоонууд соо тоологдоһон байна.

РСФСР-эй Европодохи хубида энергетическэ нүүрһые бүри гаргаша багатай түлишэнүүдээр—газ болон нефтеэр һэлгэхэ арга олгохо, нефтиин болон газай промышленность Поволжидо, Хойто Кавказда түргэнөөр дэбжээгдэхээр хараалагдана. Хойто Кавказай районуудһаа Ленинград хүрэтэр магистральна тон ута газопроводууд баригдахаар хараалагдаа.

Нефтиин продукт ехээр хэрэглэдэг нютагуудай элдэб экономическа районуудта нефть шанаржуулдаг томо заводууд баригдахаар хараалагдаба. Поволжиһоо нефть дамжуулхын тулада нефтиин заводууд хүрэтэр трубопроводууд баригдаха юм. Республикын Европодохи хубиин нефть болон газ ашаглахын тулада урдын химическэ заводуудые үргэдхэхэ, шэнэнүүдые олоор бариха, илангаяа химическэ утаһа, минеральна үтэгжүүлгэ үйлэдбэрилхэ, мүн бусад заводууд баригдаха гэжэ хараалагдаа.

Металлургическа база үргэдхэгдэхэ. Курскын суранзата аномалиин түмэрэй уурхайе ашаглаха талаар хараалагдаһан хүдэлмэри угаа ехэ удха шанартай. Череповецкэ металлургическа заводой барилга түгэсхэгдэхэ, Липецкиин металлургическа завод горьтойгоор үргэдхэгдэхэ байна.

Уралай районууд хара болон үнгэтэ металл үйлэдбэрилгөөр, хүндэ машина бүтээлгээр республика дотор түрүү һуури эзэлһэн зандаа үлэхэ юм. Долоон жэлэй турша соо эндэ металлурги, нефтиин, химическэ, ой модоной промышленность, машина бүтээлгэ саашадаа хүгжөөгдэхөөр, энергетическэ базань бэхижүүлэгдэхээр хараалагдана.

Магнитогорскын, Орско-Халиловско, Доодо-Тагилиин металлургическа комбинадуудай, тэрэшэлэн Челябинскын металлургическа, Сенарскын болон Челябинскын сорго бүтээдэг заводуудай хүсэ шадал ехэ болохо, Качканарскын малтамалнуудые шанаржуулгын комбинадай түрүүшын ээлжээнэй барилга дүүргэгдэхэ байна. Уралда гансахан Челябинскын область мүнөөнэй Франциһа орходоо ехэ шэрэм 1965 ондо хайлуулжа гаргаха. Үнгэтэ металлургиин хэрэглэдэг зүйлнүүдэй база бэхижэхэ байна.

Уралай энергетическэ болон түлишын базые ехэ болгохо зорилгоор ороной бусад республиканууд болон районуудһаа Урал хүрэтэр газопроводууд баригдахаар хараалагдаа. Уралда нефть абалга 1,8—2,2 дахин ехэ болохо. Нефть болон газ түлишөөр хүдэлдэг томо электростанцинууд баригдахаар хараалагдаа.

Нефть абахада гаралсадаг газые буйлуулан хэрэглэхын тулада шэнэ түхэлэй холимол каучук, органическа холимол продукт үйлэдбэрилхэ химическэ томо предприятинууд Башкирида баригдахаар хараалагдаһан байна.

Сибириин районуудта байгаалиин угаа ехэ баялигынь үргэнөөр ашаглагдаха. СССР-эй гурбадахи металлургическа базын үндэһэ һууринь болохо металлургическа хоёр томо завод баригдахаар хараалагдана. Сибирьтэ, Алас Дурна зүгтэ 1965 ондо 182—186 миллион тонно нүүрһэн малтагдаха, тэрэнэй 40 шахуу процентнь нээмэл аргаар абтаха юм. Кузнецкэ бассейн Уралай болон Сибириин металлургиин коксологдодог нүүрһэнэй гол базань урда мэтэ байһан зандаа үлэхэ юм. Химда сэнтэй нүүрһэн түлишөөр хүдэлдэг томо электростанцинууд баригдаха. Дэлхэй дээрэхи тон томо, гурба хахад миллион үлүүтэй киловатт хүсэтэй Братска ГЭС ашаглалгада үгтэхэ, 4 миллион үлүүтэй киловатт хүсэтэй Красноярскын гидроэлектростанциин барилга хэгдэхэ байна.

Ой модоной болон модо болбосоруулдаг промышленность түргэнөөр хүгжөөгдэхэ ёһотой. Целлюлозно-саарһанай хүсэтэ промышленность шэнээр байгуулагдаха. Модо шэрэхэ үргэн мүртэй түмэр харгы баригдахаар, нефть шанаржуулдаг хэдэн томо заводууд баригдахаар, нефть болон нефтиин продукт дамжуулха магистральна трубопроводууд табигдахаар хараалагдаа. Яхадай АССР-тэ алмаз малтан абаха дэлхэй дээрэхи эгээн томо центрнүүдэй нэгэн эмхидхэгдэхэ юм.

Сибириин болон ороной Европодохи хубиин хоорондохи ажахын холбоо барисаан нилээд ехэ болохо. Энээниие бэелүүлхын тулада харгы зам һайжаруулагдаха, Сибириин түмэр замда электровозууд ябадаг болохо, шэнэ түмэр замууд баригдаха байна.

Сибириин арадай ажахыда зорюулагдаха угаа ехэ мүнгэ зөөри эндэхи байгаалиин баялигые бүри хүсэд һайнаар ашаглажа, бүхы Советскэ Союзай экономикые дэбжээхэ арга олгохо байна. Сибирьтэ баригдажа байһан электростанцинуудай ашаглалгада үгтэхэдэ Европын ямаршье капиталистическэ оронойхидо орходоо ехэ электроэнерги үйлэдбэрилэгдэхэ юм.

Украинын Советскэ Социалистическэ Республика

Украинын ССР-эй промышленностиин бүхы продукци долоон жэлэй турша соо тухайлхада 77 процентээр нэмэхэ юм. Тэрэнэй шухала һалбаринууд бологшо хара металлурги, нүүрһэнэй промышленность, химическэ промышленность, энергетикэ, нефтиин болон газай промышленность, машина бүтээлгэ, сахарай промышленность саашадаа хүгжөөгдэхөөр хараалагдаа.

Украинын ССР-эй арадай ажахые хүгжөөхын тулада капитальна барилгада 214—219 миллиард түхэриг һомологдохоор хараалагдана. Тэрэнэй 50 гаран процентнь хүндэ промышленностиин гол һалбаринуудта зорюулагдаха юм. Баруун областьнуудтань промышленна хэдэн томо предприяти баригдаха байна.

Республикын хара металлургиин талаар түмэрэй рудагай болон марганецын промышленностиие булюу түргэнөөр хүгжөөлгэ хангаха зорилго табигдана. Криворожско түмэрэй рудагай бассейндэ малтамалнуудые шанаржуулгын 5 томо комбинат, Кременчуг-

(Үргэлжэлэлынь 4-дэхи нюурта)

1959—1965 ОНУУДТА СССР-эй АРАДАЙ АЖАХЫЕ ХҮГЖӨӨХЭ ДААБАРИТА ТООНУУД

(КПСС-эй XXI съезд дээрэ нүхэр Н. С. ХРУЩЕВОЙ хэхэ элидхэлэй Тезисүүд)

(*Үргэлжэлэл*)

скэ шэнээр ашаглагдажа байһан уурхайда комбинат баригдажа байнхай. Камыш-Бурунска комбинат үргэдхэгдэхэ юм. Эдэ бүхы хэмжээнүүд долоон жэлэй турша соо түмэрэй руда абалгые 1,6 дахин нэмээхэ арга олгоно. Никопольско уурхайда марганецын руда малтан абалга 2,2 дахин ехэ болохо юм.

Долоон жэлэй турша соо республика дотор шэрэм хайлуулга 47—57 процентээр, булад —38—45 процентээр, прокат үйлэдбэрилгэ—32—39 процентээр дээшэлхэ байна. Тиихэдэ эгээн хомор түхэлэй прокат болон соргонуудые үйлэдбэрилгэ 2—3 дахин нэмэхэ.

Донбасста шэнэ шахтануудые бариха, хуушануудыень шэнэдхэн һэльбэхэ, тэрэшэлэн Львовско-Волынска нүүрһэнэй бассейные хүгжөөхэ ехэ хүдэлмэри Украинын нүүрһэнэй промышленностьда хэгдэхээр хараалагдаһан байна.

1965 ондо нефть абалга 6 миллион тонно, газ—31,5 миллиард кубометр болохо юм. Нефть шанаржуулдаг гурбан завод, магистральна хэдэн газопровод баригдахаар хараалагдаа.

Байгаалиин болон ябууд абтадаг газые, коксохимическэ үлэгдэлнүүдые хэрэглэхэ, химическэ промышленность, илангаяа органическа холимол продукт үйлэдбэрилгэ түргэнөөр хүгжөөгдэхэ. Долоон жэлэй турша соо химическэ гурбан томо завод баригдаха, тэрэшэлэн вискозно болон капрон утаһанай заводуудай, шинын заводой барилга, калиин комбинадуудые үргэдхэлгэ, серын комбинат барилга дүүргэгдэхэ юм.

Түлишөөр хүдэлдэг хүсэ ехэтэ хэдэн электростанци баригдажа, Кременчукска ГЭС ашаглалгада үгтэжэ, республикын энергетическэ база булюу түргэнөөр хүгжөөгдэхөөр хараалагдаа.

Украинын машина бүтээлгын заводуудые тусхай мэргэжэлдэ оруулха, тэдэнэй хүсэ шадал ашаглалгые һайжаруулха талаар ерэхэ долоон жэл соо ехэ хүдэлмэри хэгдэхэ ёһотой.

Арадай хэрэглэлэй эд бараа үйлэдбэрилгэ горьтойгоор нэмэхэ. Бүд нэхэдэг томо предприятинууд баригдаха. Мебель гаргалга хоёр дахин ехэ болохо байна.

Эдеэ хоолой, мяха-һүнэй промышленность саашадаа хүгжөөгдэхөөр хараалагдана. 1965 ондо 4,9—5,3 миллион тонно хүрэтэр сахар шанажа гаргаха.

Техническэ ургамалнуудые саашадаа бүри ехээр ургуулан абаха, мал ажалай продуктнуудые улам элбэгээр абаха, тэрэшэлэн ургасые дээшэлүүлһэнэй ашаар ороохо таряа бүри ехээр хуряажа абаха, сад болон виноград тарилгые хүгжөөхэ гээшэ хүдөө ажахын гол зорилго болоно. 1965 ондо наран сэсэг болон хартаабха абалга 1957 онойхитой сасуулхада, багсаахада, 1,4 дахин, мяха болон һүн—2 дахин, үндэгэн —1,8 дахин, ноохон —1, 6 дахин ехэ болохо юм. 36—40 миллион тонно хүрэтэр сахарай свёкло ургуулан абтаха. Долоон жэлэй турша соо 400 мянга шахуу гектар сад, үрэ жэмэс, 340 мянган гектар винoградай һөөг таригдахаар хараалагдана.

Хараалагдаһан даалгабаринуудые дүүргээд байхадаа Украинын ССР промышленностиин хэдэн гол шухала продукци үйлэдбэрилгын хүн бүхэндэ хүртэсын талаар эгээн ехээр хүгжэнги капиталистическэ оронуудые горьтойгоор ахижа гараха байна. Жэшээлхэдэ, 1965 ондо Украинын ССР булад хайлуулгаар 1957 ондо США-да шэрэм хайлуулгаар хүн бүхэндэ хүртэсын хэмжээе, тухайлхада, 1,7 дахин, Баруун Германида—1,9 дахин, Франци болон Англида—2,5 дахин үлүүлхэ юм; булад хайлуулгаар США-дахи хэмжээе, багсаахада, 1,2 дахин, Баруун Германиин—1,4 дахин, Англиин —1,6 дахин, Франциин —2,2 дахин ахиха; электроэнерги үйлэдбэрилгын хүн бүхэндэ хүртэсын хэмжээнэй талаар Украинын ССР Баруун Германи болон Францида 1957 ондо туйлагдаһан хэмжээе үлүүлхэ байна.

Белоруссиин Советскэ Социалистическэ Республика

Белоруссиин ССР-тэ нефть шанаржуулдаг, мүн химическэ промышленность байгуулагдаха, машина бүтээлгын, хүнгэн болон эдеэ хоолой промышленностиие саашадань хүгжөөхэ, түлишын-энергетическэ базые горьтойгоор бэхижүүлхэ гэжэ хараалагдана. Урдань промышленна хүгжэлтэ багатай байһан баруун областьнуудтань промышленна шэнэ предприятинууд баригдаха юм.

Республикын ажахые хүгжөөхын тулада капитальна барилгада, багсаахада, 32 миллиард түхэриг зорюулагдаха. Энэнь үнгэрһэн долоон жэлэй турша соо капитальна барилгада зорюулагдаһан мүнгэ зөөриин хэмжээнһээ хоёр үлүүтэй дахин ехэ байна.

Долоон жэлэй турша соо республикын промышленностиин бүхы продукци 1,8 дахин нэмэхэ юм. Электроэнерги гаргалга 2,6 дахин ехэ болохо, трактор бүтээлгэ горьтойгоор нэмэхэ, ашаанай автомобиль бүтээлгэ —1,5, химическэ утаһа, цемент —3 үлүүтэй дахин, пумаажан бүд—18 дахин, элһэн-сахар — 6 үлүүтэй дахин ехэ болохо.

Машина бүтээлгын хэдэ хэдэн томо заводой барилга түгэсхэгдэхөөр хараалагдаа.

Нефть болбосоруулдаг томо заводууд, түлишөөр хүдэлдэг электростанцинууд баригдажа, газопроводууд табигдажа, торфын шэнэ предприятинууд, торфын брикет гаргадаг заводууд ашаглалгада үгтэжэ, республикын түлишэ-энергетическэ база бэхижүүлэгдэхэ.

Химическэ промышленность ехээр хүгжэхэ байна. Калиин комбинат, суперфосфадай болон азотно-тукова заводууд баригдахаар, суперфосфадай хоёрдохи заводой барилга эхилхээр хараалагдаа. Эдэ бүгэдын ашаар минеральна үтэгжүүлгэ гаргаха шэнэ томо база СССР-эй баруун талын хубида байгуулагдаха юм.

Хүнгэн, эдеэ хоолой промышленность саашадаа хүгжөөгдэхэ.

Республикын хүдөө ажахы ашаг ехэтэй һү болон мяханай мал үсхэбэрилхэ, мяханда хэрэглэгдэхэ гахай, уһанай шубуу үсхэбэрилхэ, хартаабха, лен-долгунец болон сахарай свёкло тариха шэглэлтэйгээр саашадаа тусхай мэргэжэлдэ оруулагдаха байна. 1965 ондо 1957 онойхитой сасуулбал лен утаһа болон хартаабха абалга, багсаахада, 1,5 дахин, сахарай свёкло —3,2—3,6 дахин, ороохо таряа—1,7—2 дахин, мяха болон һү—2,1 дахин ехэ болохо байна.

Тогтоогдоһон даалгабаринуудые дүүргээд байхадаа Белоруссиин ССР 1965 ондо бүхы союз дотор үйлэдбэрилэн гаргагдадаг калийна үтэгжүүлгын 20 процентые, металл отолдог станогуудай 9 процентые, тракторнуудай 19 процентые, лен утаһанай 15 процентые бүтээжэ гаргаха.

Узбегэй Советскэ Социалистическэ Республика

Узбегэй ССР ороной хүбэн ургуулдаг гол базань саашадаашье байха юм. Тиимэһээ ерэхэ долоон жэлэй турша соо хүбэн ехээр тарилгада, тэрээнтэй холбоотой промышленностиин һалбаринуудые хүгжөөлгэдэ гол анхарал хандуулха байна.

Республикын арадай ажахые хүгжөөхын тулада капитальна барилгада 35—36 миллиард түхэриг гү, али 1952—1958 онуудайхида орходоо, багсаахада, 2,4 дахин ехэ мүнгэ зөөри һомологдохо байна.

Газар уһалха барилга ехэ хэмжээтэйгээр хэгдэхэ. Хүбэн тарилгын хэрэглэмжые хангаха машина бүтээлгэ хүгжөөгдэхэ байна. Долоон жэлэй турша соо промышленна продукциин ниитэ хэмжээн 80 гаран процентээр нэмэхэ юм.

Арадай ажахыда угаа ехэ удхашанартай газай уурхайн Бухара шадар олдоһон ушар Дунда Азиин ехэ хубиһаа гадна, Уралай промышленна томо центрнүүдые хангаха газай томо промышленность байгуулха арга олгохо байна. Республикын түлишэ дотор газай удельнэ хэмжээн 1958 ондо 3,3 процент болодог байгаа һаа, 1965 ондо 60 процент хүрэтэр нэмэхэ юм. Энэ хадаа Карагандын нүүрһэ шэрэлгэһээ арсаха аргатай болгохо. Газ түлишөөр хүдэлдэг хоёр томо ГРЭС баригдаха байна. Нютагай химда сэнтэй нүүрһээр хүдэлхэ Ангренскэ ГРЭС хүсэд хүсөөрөө ашаглагдадаг болохо.

Нефть болбосоруулдаг томо заводой барилга түгэсхэгдэжэ, урдын заводуудтай хамта Узбегэй ССР-тэ, Киргизын ССР-тэ абтадаг бүхы нефтиие болбосоруулдаг болохо байна.

Химическэ промышленность, үнгэтэ металлурги ехээр хүгжөөгдэхэ, азотно-тукова заводууд баригдаха. Долоон жэлэй турша соо минеральна үтэгжүүлгэ 2 үлүүтэй дахин ехээр үйлэдбэрилэгдэхэ, химическэ утаһа гаргалга горьтойгоор нэмэхэ байна. Зэд, туулга, сайр үйлэдбэрилгэ эмхидхэгдэхэ. Цемент үйлэдбэрилгэ, тухайлхада, 4 дахин ехэ болохо юм.

Хүдөө ажахын талаар 1965 ондо 1957 онойхидо орходоо түүхэй-хүбэн 1,3—1,4 дахин, торгоной хорхойн буурсаг, багсаахада, 1,6 овощь — 3, мяхан — 3, һүн—1,7, ноохон—1,5, каракуль—1,3 дахин ехэ болохо байна. Садуудай болон виноградай һөөгүүдэй талмай үргэдхэгдэхөөр хараалагдана.

Агротехникын шэнэ, түрүү аргануудые хэрэглэжэ, хүбэн тарилгые комплексноор оньһожоруулгые ойрын жэлнүүдтэ түгэсхэжэ, ургасые бүхы хэмжээгээр дээшэлүүлхэ гээшэ түүхэй-хүбэн саашадаа нилээд горьтойгоор ургуулжа абаха хэрэгтэ шухала удхашанартай. Колхоз, совхозуудта хүбэн-люцерны севооборот хэрэглэдэг болохо, уһалагдадаг газар үргэдхэхэ, үрэжэл һайнтай болгохо горьтой хүдэлмэри хэгдэхэ байна.

Казахай Советскэ Социалистическэ Республика

Казахай ССР-тэ үнгэтэ металлурги, энергетикэ, машина бүтээлгэ, химическэ, нефтиин, нүүрһэнэй, цементын, эдеэ хоолой болон хүнгэн промышленностиие саашадань хүгжөөхэ, хара металлургиие ехэ хэмжээтэйгээр байгуулха гэжэ хараалагдаа.

Республикын арадай ажахыда капитальна барилгада 116—119 миллиард түхэриг гэхэ гү, али үнгэрһэн долоон жэлэйхидэ орходоо, тухайлхада, 2,3 дахин ехэ мүнгэн зөөри һомологдохо. Промышленностиин бүхы продукци 1965 ондо 1958 онойхидо орходоо 2,7 дахин нэмэхэ байна.

Үнгэтэ металлургиин урдын предприятинууд үргэдхэгдэхэ, шэнэ томо предприятинууд баригдаха юм.

Карагандын металлургическа, Ермаковско, ферросплавай заводууд хара металлургиин шухалын шухала барилганууд болоно. Руда шанаржуулгын шэнэ комбинадуудые барижа, түмэрэй рудагай промышленностиие ехээр хүгжөөхэ гэжэ хараалагдаа.

Кустанайска областьдо 1959—1965 онуудай үедэ орон доторхи эгээн томо, жэлэй турша соо 19 миллион тонно түмэрэй руда болбосоруулха хүсэтэй Соколовско-Сарбайска горношанаржуулгын комбинат ашаглалгада үгтэхэ ёһотой юм. Тиигэжэ Уралай хүгжэжэ байһан хара металлургиие, Казахстанай металлургиин хэрэглэмжые түмэрэй рудагаар хангаха байна.

Казахстанда шэрэм хайлуулга түрүүшынхеэ эмхидхэгдэхэнь. Булад хайлуулга, тухайлхада, 15 дахин ехэ болохо юм.

Прокадай болон горно-шахтын түхеэрэлгэнүүдые бүтээхэ заводууд, машина бүтээлгын бусад предприятинууд баригдахаар хараалагдана. Электродвигатель, электровакуумна приборнууд болон кабельнуудые бүтээлгэ түрүүшынхеэ эмхидхэгдэхэнь.

Долоон жэлэй турша соо хамта дээрээ 25,5—28,6 миллион тонныn хүсэтэй нүүрһэнэй шахтанууд ашаглалгада үгтэхөөр, нүүрһэ малтан абалга 1,5—1,6 дахин, тэрэ тоодо коксологдодог нүүрһэ абалга, багсаахада, 3 дахин ехэ болгогдохоор хараалагдаа.

Химическэ промышленность тон түргэнөөр хүгжэхэ. Хэмэл утаһа үйлэдбэрилгэ, тухайлхада, 10 дахин нэмэхэ; минеральна үтэгжүүлгэ гаргалга нилээд ехэ болохо юм. Холимол каучук, автомобилиин покрышка, каустическа содо үйлэдбэрилгэ эмхидхэгдэхэ байна. Хулһа хэрэглэдэг целлюлоза болон хабтаһанай хатуу саарһан үйлэдбэрилэгдэдэг болохо.

Хүнгэн болон эдеэ хоолой промышленностиин һалбаринууд сооһоо бүд нэхэдэг, арһа-гуталай, мяханай болон сахарна промышленность эгээн ехээр хүгжөөгдэхэ юм.

Хүдөө ажахын талаар ороохо таряа бүри ехээр ургуулжа абахаар хараалагдаа. Тиихэтэй хамта республикын хойто талын районууд мяха-һүнэй мал, нарин болон нарибтар нооһотой хони үсхэбэрилхэ, тиихэдэ Гоби, гобилиг талын районууд — мяханай мал, нарин нооһотой, мяха-өөхэнэй хонидые үсхэбэрилхэ, каракуль абаха тусхай мэргэжэлдэ оруулагдаха ёһотой. 1965 ондо сахарай свёкло ургуулан абалга 1957 онойхитой сасуулбал 2,9—3,3 дахин, түүхэй-хүбэн — 1,6—1,9 дахин, тоһолиг үрэһэн, тухайлхада, 2,8 мяхан — 2,9, һүн — 1,9, нооһон — 2,5 дахин ехэ болохо байна.

Сэбэр парай удельнэ хэмжээе хахалагдадаг газарай 15—20 процент хүрэтэр дээшэлүүлэн, зүб севооборот зохёожо нэбтэрүүлхэ гээшэ тогтууритай ургаса абаха, ороохо таряа бүри ехээр хуряаха шухала нүхэсэл болоно. Шэнэ газар саашадаа элдүүрилхэ, бэлшээри уһажуулха талаар ехэ хүдэлмэри хэгдэхэ юм.

Грузиин Советскэ Социалистическэ Республика

Грузиин ССР-тэ химическэ промышленность, машина бүтээлгэ, сай болон цитрусын мододые, элдэб жэмэсүүдые ургуулга, архи үйлэдбэрилгэ, сад тарилга, торго абалга, мүн тэрэшэлэн эдеэ хоолой промышленностиин бусад һалбаринууд саашадаа хүгжөөгдэхэ байна.

Арадай ажахыда 16,8 миллиард түхэриг һомологдохо. Промышленностиин бүтээн гаргадаг продукциин бүхы хэмжээн 7 жэлэй туршада 75 процент шахуугаар нэмээгдэхэ юм.

Түлишын-энергетическэ база һайжаруулагдаха; газ түлишэ хэрэглэдэг томо электростанци баригдаха. Нүүрһэнэй хүсэтэ шэнэ шахтанууд, мүн марганцева руда малтан абадаг шэнэ руднигууд, малтамалнуудые буйлуулдаг фабриканууд ашаглалгада оруулагдаха.

Машина бүтээдэг һалбариһаа электротехническэ промышленность, прибор бүтээлгэ эгээл ехээр хүгжөөгдэхэ юм; электровозууд айхабтар олоор бүтээгдэдэг болохо. Химическэ промышленностиин продукци, тухайлхада, 6 дахин дээшэлхэ; 2,2 дахин ехэ минеральна үтэгжүүлгэ үйлэдбэрилэгдэдэг болохо; химическэ шэнэ продукци бүтээн гаргагдадаг болохо байна.

7 жэлэй туршада сайн 15 фабрика баригдаха, архи нэрэлгын эхи табидаг үйлэдбэриин база үргэдхэгдэхэ юм. 1,5 дахин ехэ сай абтадаг болохо, 2,5 дахин ехэ виноградай архи нэрэгдэдэг болохо байна.

1957 онойхитой сасуулбал 1965 ондо, тухайлхада, 1,8 дахин ехэ үрэ жэмэс, 2,2 дахин ехэ виноград хуряагдаха, мүн 1,7 дахин ехэ мяхан, 2,4 дахин ехэ һүн абтаха байна. 1959—1965 онуудай туршада колхоз, совхозуудта 78 мянга шахуу гектар газарта шэнэ садууд, винограднигууд һуулгагдаха, цитрус модод ехээр тариgдадаг болохо.

Азербайджанай Советскэ Социалистическэ Республика

Нефтиин, газай болон химическэ промышленностиие саашадань хүгжөөлгэ, мүн тэрэшэлэн хара, үнгэтэ металлурги, машина бүтээлгэ, бүд нэхэдэг промышленностиие саашадань хүгжөөлгэ Азербайджанай ССР-эй арадай ажахын үмэнэ табигдажа байгаа шухалын шухала зорилго мүн. Хүдөө ажахын һалбаринуудһаа хүбэн ургуулга, мал ажал эрхилэлгэ, сад болон виноградуудые тарилга хүгжөөгдэхэ байна.

Республикын арадай ажахыда 1959—1965 онуудай туршада 29 миллиард түхэриг һомолхоор хараалагдана. Энэнь урдахи 7 жэлэйхидэ орходоо 1,6 дахин ехэ байна. Промышленностиин бүтээн гаргадаг бүхы продукциин хэмжээн 7 жэл соо, тухайлхада, 90 процентээр нэмээгдэхэ юм.

7 жэлэй туршада 33,4 процентээр ехэ нефть, 2,6 дахин ехэ газ абтаха, 71 процентээр ехэ нефтеаппаратура, 2,3 дахин ехэ электродвигательнүүд бүтээгдэхэ байна. Электроэнерги абалга 2 дахин шахуу ехэ болохо, химическэ промышленностиин продукци нилээд ехээр абтадаг болохо юм. Мүн тэрэшэлэн 60 процентээр ехэ пумаажан бүд, 3,4 дахин ехэ хилгааһан бүд, 87 процентээр ехэ виноградай архи нэрэгдэхэ байна. Хэдэн химическэ, металлургическа заводуудай барилга дүүргэгдэхээр хараалагдана.

1957 онойхитой сасуулбал, 1965 ондо түүхэй хүбэн 1,7—1,8 дахин, торгоной хорхойн буурсаг, тухайлхада, 1,3 дахин, таряа—2 дахин, виноград болон үрэ жэмэсүүд—2,3 дахин, мяха—2 дахин, һү—2,2 дахин, нооһон—1,8 дахин ехээр абтаха байна. Колхоз, совхозуудай 118 мянга шахуу гектар газарта шэнэ садууд, винограднигууд һуулгагдахаар хараалагдана.

Литвагай Советскэ Социалистическэ Республика

Литвагай ССР-эй промышленность улам саашадаа хүгжөөгдэхэ, машина бүтээдэг, хүнгэн, эдеэ хоолой, загаһанай промышленность хүгжөөгдэхэ, химическэ промышленность байгуулагдаха байна.

Республикын арадай ажахые хүгжөөхэ хэрэгтэ 12,5 миллиард шахуу түхэриг һомологдоно. Энэнь урданай 7 жэлэйхидэ орходоо 2 дахин ехэ.

Промышленностиин бүтээн гаргадаг бүхы продукциин хэмжээн 7 жэлэй туршада 1,8 дахин ехэ болохо юм. Тиихэдэ машина бүтээдэг промышленностиин продукци 2,6 дахин нэмэхэ, 2 дахин ехэ электроэнерги, 2,5 дахин ехэ лен бүд, 2 дахин олон арһан гутал, 1,7 дахин ехэ малай тоһон абтадаг болохо байна. Мүн 1,7 дахин ехэ загаһан баригдадаг болохо. Барилгын материалнуудые бүтээлгэ нилээд дээшэлхэ байна.

Гадна шэнэ электростанцинуудые барижа, мүнөө хүдэлжэ байгшадыень үргэдхэжэ, республикын энергетическэ базые улам һайжаруулхаар хараалагдана.

Һүтэй үүлтэртэ мал, мяхалиг, саалалиг гахайнуудые үсхэбэрилгөөр республикын хүдөө ажахы мэргэжэхэ. Тиихэдэ хартаабха, овощь, сахарай свёкло, лён энээнтэй хамта ехээр абтадаг болохо. Мүн таряан ажахы саашадаа хүгжөөгдэхэ ёһотой. 1957 онойхитой сасуулбал, 1965 ондо 1,5—1,7 дахин ехэ таряан болон сахарай свёкло, тухайлхада, 2 дахин ехэ хартаабха, 1,6 дахин ехэ лёной һэбэрдэһэн, 1,5 дахин ехэ мяхан, 1,8—1,9 дахин ехэ һүн абтахаар хараалагдана.

Молдавиин Советскэ Социалистическэ Республика

Молдавиин ССР-тэ машина болон барилгын материалнуудые бүтээдэг промышленностиие, энергетикые саашадань хүгжөөхөөр, хүдөө ажахые, илангаяа виноградай, садай, овощиин ажахые, мүн свёкло [ур]гуулха хэрэгые саашадань дэбжээхээр хараалагда[на].

Промышленностиин бүтээн гаргадаг бүхы прод[ук]циин хэмжээн 7 жэлэй туршада 2 үлүүтэй дахин [нэ]мэхэ байна. 3,8 дахин ехэ виноградай архи, 2,5 дахин ехэ элһэн сахар абтадаг болохо юм.

Республикын арадай ажахыда 7 жэлэй турша[да] 8,8 миллиард түхэриг һомологдохо.

Архи нэрэдэг 100 гаран завод, сахарай 5 завод, [мя]ханай 3 комбинат, консервын 6 томо завод, ма[шина] бүтээлгын заводууд, эдеэ хоолой промышленност[ь]да хэрэглэгдэдэг технологическа түхеэрэлгэ бүт[ээдэг] завод, цементын завод барижа, ашаглалгада ору[улха]хаар хараалагдана.

Хүдөө ажахыда 1957 онойхитой сасуулбал, 1965 [он]до 1,9—2,1 дахин ехэ сахарай свёкло, тухайлхада, [...] дахин ехэ мяха, 2,3—2,5 дахин ехэ һү абахаар, [ту]хайлхада, 1,9 дахин ехэ овощь, 2,9 дахин ехэ виног[рад] ургуулхаар хараалагдана. Республикын колхоз, [сов]хозуудта 180 мянга шахуу гектар газарта виногр[ад]нигууд һуулгагдаха, 116 мянган гектар талмайда [сад] болон элдэб үрэ-жэмэс тарилгдаха байна.

Мүн үрэ-жэмэс, виноград буйлуулха заводу[уд] колхозуудай мүнгэ зөөреэр барихаар хараалагд[ана]. Тиихэдэ колхоз хоорондын, район хоорондын пр[ед]приятинууд байгуулагдаха ёһотой.

Латвиин Советскэ Социалистическэ Республика

Латвиин ССР-тэ электротехническэ, радиотехни[чес]кэ промышленность хүгжөөхэ, приборнуудые бо[лон] транспортын машинануудые олоор бүтээдэг бол[охо], загаһанай промышленность хүгжөөхэ гээшэ эгээл [шу]хала зорилгонууд болоно.

1959—1965 онуудай туршада республикын ара[дай] ажахыда 10,8 миллиард түхэриг һомологдохо. Эн[энь] урдахи үнгэрһэн 7 жэлэйхидэ орходоо 2 дахин е[хэ].

Республикын промышленностиин бүтээн гарга[даг] бүхы продукциин хэмжээн 7 жэлэй туршада 1,6 да[хин]һаа үлүүгээр ехэ болохо юм. Тэрэ тоодо машина [бү]тээдэг, металл болбосоруулдаг промышленност[иин] продукци хоёрһоо үлүүгээр нэмэхэ байна. 2 да[хин] шахуу олон пассажирска вагонууд, дизель бо[лон] электролампанууд, 2,3 дахин олон приборнууд бүт[ээг]дэхэ, тухайлхада, 1,5 дахин ехэ цемент, 1,8 дахин [ехэ] малай тоһон, 1,9 дахин мяхан абтадаг болохо. Га[дна] 2,2 дахин ехэ загаһан баригдаха байна. Химическ[э], электротехническэ болон машина бүтээлгын пром[ыш]ленностиин хэдэ хэдэн заводуудые барихаар, шэнэ[...] заһахаар хараалагдана. Загаһа олзоборилдог фло[...] нилээд ехэ болгохо, Ригэдэхи загаһанай портые [ү]ргэдхэхэ гэжэ хараалагданхай.

Республикын хүдөө ажахы һүтэй мал, мяхалиг [бо]лон саалалиг гахай, үүлтэртэ мал үсхэбэрилгөөр [саа]шадаашье мэргэжэхэ ёһотой. 1957 онойхитой сасу[ул]бал 1965 ондо 1,8 дахин ехэ мяхан, 1,7—1,9 дахин [ехэ] һүн, 1,7—1,8 дахин ехэ таряан, 1,6 дахин ехэ харт[ааб]ха, 1,5—1,7 дахин ехэ сахарай свёкло абтаха ёһо[той].

Киргизиин Советскэ Социалистическэ Республика

Киргизиин ССР-тэ үнгэтэ металлурги, нефтиин, [га]зай, нүүрһэнэй, хүнгэн болон эдеэ хоолой пром[ыш]ленность саашадаа хүгжөөгдэхэ байна.

Республикын арадай ажахыда 10,5 миллиард т[үхэ]риг һомологдохо юм. Энэнь урдын 7 жэлэйхидэ ор[хо]доо 2,3 дахин ехэ. Республикын промышленност[иин] бүтээн гаргадаг бүхы продукци 2,2 дахинаар нэмэ[хэ].

Республикын ажахые электрическэ энергеэр хан[ги]га эрид һайжарха, 2 томо электрическэ станци аш[аг]лалгада оруулагдаха юм. Республика ртуть, сур[ьма] абалгаар Советскэ Союз соо саашадаашье түрүү һ[уу]ри эзэлжэ байха юм. Гурба дахин ехэ нефть абта[даг] болохо, мүн ехэ хэмжээгээр газ абтадаг болохо ба[йна]. Машина бүтээлгын, барилгын материалнуудай, хү[н]гэн, эдеэ хоолой промышленностиин предприяти[нууд] баригдаха.

Республикын хүдөө ажахы хүбэн, сахарай свё[кло], мяха абалгаар, нарин, нарибтар нооһотой хонидые [үс]хэбэрилгөөр мэргэжэхэ байна. 1957 онойхитой сасу[ул]бал, 1965 ондо 1,3—1,4 дахин ехэ сахарай свёкло [бо]лон түүхэй хүбэн абтадаг болохо, мүн 2— 2,3 да[хин] ехэ таряан, тухайлхада, 3 дахин ехэ мяхан, 2,6 да[хин] ехэ һүн, 2,8 дахин ехэ нооһон, 2,9 дахин ехэ торго[ной] хорхойн буурсагууд абтахаар хараалагдана.

1959—1965 онуудай туршада 28 мянган гектар [га]зарта шэнэ сад, винограднигуудые һуулгахаар хар[аа]лагдана. Гадна харгы зам айхабтар ехээр заһагда[жа] баригдаха юм.

Таджигай Советскэ Социалистическэ Республика

Таджигай ССР-тэ хүбэн ургуулга, хүнгэн, эдеэ [хоо]лой промышленность, барилгын материалнуудай пр[о]мышленность, сад болон виноградай ажа[хы] саашадаа хүгжөөгдэхэ, энергетическэ база үргэд[хэг]дэхэ байна. Узбекскэ ССР-һээ газ дамжуулха со[...] баригдаха. Химическэ, цементын промышленно[сть] байгуулагдаха.

Республикын арадай ажахыда 8,6 миллиард тү[хэ]риг һомолхоор хараалагдана. Энэнь 1952—1958 он[уу]дайхида орходоо 2,6 дахин ехэ. Промышленност[иин] бүтээн гаргадаг бүхы продукциин хэмжээн 80 пр[о]центһээ үлүү ехэ болохо юм.

Хүдөө ажахын талаар абабал, 1957 онойхидо [ор]ходоо 1965 ондо гол түлэб нарин һэбэрдэһэ[тэй] сортын түүхэй хүбэн 1,3—1,4 дахин ехээр абтадаг [бо]лохо гэжэ хараалагдана. Гадна, тухайлхада, 1,6 да[хин] ехэ буурсаг, 2,1 дахин ехэ мяхан, 2,6 дахин ехэ һү[н], 1,5 дахин ехэ нооһон абтаха юм.

1959—1965 онуудай туршада 42 мянга шахуу ге[ктар] газарта шэнэ винограднигууд, садууд һуулгагд[аха] байна.

(Үргэлжэлэлынь удаадахи номерто гараха)

Редакторай орлогшо С. Б. БАЛЬЖИНИМАЕВ

Адрес редакции: г. Улан-Удэ, ул. Ленина, 26. Телефоны редакции: редактора—46-32, зам. редактора—32-74, отв. секретаря—27-37, отделов партийной жизни и экономики—47-59, пропаганды и местной информации—35-14, культуры и быта—34-05, писем трудящихся и переводов—24-74, корректорская—32-67, бухгалтерия—37-32. Для междугородных переговоров—16.

Н00890. Типография Министерства культуры Бурятской АССР. Зак. № 4710.